

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**Diplomsko delo
visokošolskega programa**

**USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE KOT
UKREP AKTIVNE POLITIKE
ZAPOSLOVANJA**

Sonja Rebov

Ljubljana, april 2009

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
visokošolskega programa

**USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE KOT UKREP AKTIVNE
POLITIKE ZAPOSLOVANJA**

Kandidatka: Sonja Rebov
Številka indeksa: 04032570

Mentor: prof. dr. Zvone Vodovnik

Ljubljana, april 2009

Povzetek

Diplomsko delo vsebuje opis različnih vrst brezposelnosti, anketno in registrirano brezposelnost, njuno primerjavo ter ustavne in mednarodne temelje na področju zaposlenosti, brezposelnosti in izobraževanja. Podrobneje je opisana aktivna politika zaposlovanja; od njenega nastanka, ciljev programa aktivne politike zaposlovanja, ciljnih skupin, postopka za vključitev v programe, pravic oseb, ki se vključijo v program, izvajalcev, do opisa programa ukrepov za obdobje 2007–2013 in njegovega financiranja. Pojasnjen je pojem usposabljanja in izobraževanja ter cilji usposabljanja in izobraževanja brezposelnih. Opisani so programi, ki so se izvajali v letu 2007 v okviru ukrepa Usposabljanje in izobraževanje ter njihova uspešnost. Predstavljena je Zasavska regija z občino Litija, gibanje zaposlenosti in brezposelnosti na tem območju, strukturne značilnosti brezposelnih ter izvajanje ukrepa Usposabljanje in izobraževanje v območni službi Trbovlje.

Ključne besede: brezposelnost, aktivna politika zaposlovanja, ukrepi aktivne politike zaposlovanja, izobraževanje in usposabljanje.

Summary

The diploma thesis presents different types of unemployment, LFS and registered unemployment rate, their comparison, and constitutional and international foundations in the field of employment, unemployment and education. A more detailed description of the active employment policy is provided, from its beginnings, the objectives of the active employment policy programme, target groups, the procedure for inclusion in programmes, the rights of the persons participating in programmes, implementers, to a description of the programme of measures for the 2007–2013 period and its financing. The concept of training and education is explained together with the goals of training and education of the unemployed. The programmes implemented in 2007 within the framework of the Training and Education measure and their effectiveness are described. Finally, the thesis presents the Zasavska region with the Litija municipality, the movement of employment and unemployment in the area, structural characteristics of the unemployed, and the implementation of the Training and Education measure in the Trbovlje regional office.

Keywords: unemployment, active employment policy, active employment policy measures, education and training.

KAZALO

POVZETEK	II
SUMMARY	III
1 UVOD.....	1
1.1 NAMEN IN CILJI	1
1.2 METODE DELA	2
1.3 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA	2
2 BREZPOSELNOST	4
2.1 VRSTE BREZPOSELNOSTI	4
2.1.1 Prostovoljna brezposelnost	5
2.1.2 Tehnološka brezposelnost	5
2.1.3 Odkrita brezposelnost	5
2.1.4 Prikrita (latentna) brezposelnost	7
2.1.5 Sezonska brezposelnost	7
2.2 MERJENJE BREZPOSELNOSTI.....	7
2.2.1 Anketna brezposelnost	8
2.2.2 Registrirana brezposelnost	8
2.2.3 Primerjava med anketno in registrirano stopnjo brezposelnosti	11
2.3 POLITIKA ZAPOSLOVANJA.....	13
2.4 USTAVNI IN MEDNARODNI TEMELJI.....	14
3 AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA.....	20
3.1 NASTANEK IN OPREDELITEV AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA	20
3.2 CILJI PROGRAMA AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA	21
3.3 CILJNE SKUPINE	21
3.4 POSTOPEK ZA VKLJUČITEV V PROGRAME APZ	21
3.5 PRAVICE OSEB, VKLJUČENE V PROGRAME APZ.....	22
3.6 IZVAJALCI PROGRAMA APZ.....	23
3.6.1 Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.....	23
3.6.1.1 Organiziranost Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje... 23	
3.6.1.2 Poslanstvo in cilji Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje	24
3.6.2 Agencije za posredovanje zaposlitev	25
3.6.3 Skladi dela	25
3.7 PROGRAM UKREPOV ZA OBDOBJE 2007–2013	26
3.7.1 Svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve	28
3.7.2 Usposabljanje in izobraževanje	29
3.7.3 Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja.....	30
3.7.4 Programi za povečanje socialne vključenosti	32
3.8 FINANCIRANJE PROGRAMA UKREPOV APZ	33

4	USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE BREZPOSELNIH	35
4.1	POJEM USPOSABLJANJA IN IZOBRAŽEVANJA.....	35
4.2	CILJI USPOSABLJANJA IN IZOBRAŽEVANJA BREZPOSELNIH	35
4.3	PROGRAMI V OKVIRU UKREPA USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE..	36
4.3.1	Programi institucionalnega usposabljanja	37
4.3.2	Potrjevanje nacionalnih kvalifikacij.....	37
4.3.3	Delovni preizkus	37
4.3.4	Usposabljanje na delovnem mestu.....	38
4.3.5	Formalno izobraževanje	38
4.3.6	Projektno učenje za mlajše odrasle	43
4.4	SPREMLJANJE UČINKOV UKREPA USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE	44
5	PREDSTAVITEV ZASAVSKE REGIJE IN OBČINE LITIJA	47
5.1	SPLOŠNO O ZASAVSKI REGIJI IN OBČINI LITIJA	47
5.2	ZGODOVINA ZASAVSKE REGIJE IN OBČINE LITIJA	48
5.3	GIBANJE NA PODROČJU ZAPOSLOVANJA V OBMOČNI SLUŽBI TRBOVLJE.....	50
5.4	GIBANJE BREZPOSELNOSTI V OBMOČNI SLUŽBI TRBOVLJE	51
5.5	STRUKTURNE ZNAČILNOSTI BREZPOSELNIH OSEB V OBMOČNI SLUŽBI TRBOVLJE.....	53
5.5.1	Starostna struktura	53
5.5.2	Spolna struktura	54
5.5.3	Izobrazbena struktura	54
5.5.4	Struktura po trajanju brezposelnosti	57
5.6	USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE KOT UKREP AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA V OBMOČNI SLUŽBI TRBOVLJE	58
5.6.1	Programi institucionalnega usposabljanja	60
5.6.2	Potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij.....	60
5.6.3	Delovni preizkus	61
5.6.4	Usposabljanje na delovnem mestu.....	62
5.6.5	Formalno izobraževanje	62
5.6.6	Projektno učenje za mlajše odrasle	63
6	ZAKLJUČEK.....	64
	LITERATURA IN VIRI	66
	SEZNAM SLIK IN TABEL	72
	SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV	73
	IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA	74

1 UVOD

Število ljudi, ki so ostali brez zaposlitve, se je začelo v Sloveniji povečevati v začetku devetdesetih let, ko se je država odločila, da bo odpravila sistem samoupravljanja in prešla na tržni sistem gospodarjenja. Ta prehod je močno vplival na razmere na trgu dela: zmanjšala se je varnost zaposlitve, pojavili so se stečaji podjetij in odpuščanja delavcev, povečale so se težave pri iskanju zaposlitve. Rezultat tega je bila visoka brezposelnost in njena drugačna struktura. Med brezposelnimi se je namreč povečalo število starejših oseb in oseb brez izobrazbe ali z nižjimi stopnjami izobrazbe, ki so zato začeli prehajati v dolgotrajno brezposelnost. Med brezposelnimi je bilo tudi veliko mladih (manj kot 26 let). Brezposelnost je predstavljala enega največjih socialno-ekonomskih problemov družbe in osebno stisko vsakega posameznika.

Takšno stanje je od države zahtevalo hitro uvedbo blažilnih ukrepov. Država je z intenzivnim razvijanjem številnih programov v okviru aktivne politike zaposlovanja (v nadaljevanju APZ) želela vzpodbuditi brezposelne osebe k aktivnemu reševanju svojega statusa. Kljub začetnim napakam, ki so bile posledice hitrega uvajanja programov APZ in pomanjkanja konkretnih izkušenj, je mogoče ocenjevati, da so prav programi APZ v veliki meri ublažili krizo zaposlovanja in socialno krizo iz začetka devetdesetih let.

Zadnja leta se pasivna politika zaposlovanja vse bolj podreja aktivni, kar se kaže tudi v povečevanju deleža sredstev, ki so namenjeni APZ. V ospredju so zlasti programi izobraževanja in usposabljanja, s katerimi želi država dvigniti izobrazbeno raven brezposelnih oseb in zmanjšati poklicno strukturno neskladje na trgu delovne sile.

1.1 NAMEN IN CILJI

Namen diplomskega dela je predstaviti APZ in njene ukrepe, s poudarkom na ukrepu Usposabljanje in izobraževanje. Poleg tega je moj namen tudi prikazati dogajanja na področju brezposelnosti v Zasavju in občini Litija ter izvajanje ukrepa Usposabljanje in izobraževanje na tem območju.

Cilji diplomskega dela so torej najprej opredeliti osnovne pojme brezposelnosti, predstaviti APZ, podrobneje analizirati ukrep Usposabljanje in izobraževanje brezposelnih in prikazati ta ukrep na območju delovanja Območne službe (v nadaljevanju OS) Trbovlje, ki zajema poleg zasavskih občin Zagorje ob Savi (v nadaljevanju Zagorje), Trbovlje in Hrastnik tudi občino Litija in ima eno izmed najvišjih stopenj brezposelnosti v državi.

1.2 METODE DELA

Za opisovanje dejstev in pojavov sem uporabila splošno uporabno metodo, metodo opisa (deskripcije). Pri svojem delu sem uporabila predvsem že zbrane podatke. Predstavljam temo, za katero so podatki že zbrani, predvsem zaradi obveščanja širše javnosti. Pri pisanju sem uporabila rezultate analiz in statističnih raziskovanj, ki jih opravljajo različne institucije v državi, kot so Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, Statistični urad Republike Slovenije in Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljevanju Zavod).

Ker statistični podatki najbolj jasno prikazujejo stanje na trgu dela, so pomemben del moje diplomske naloge, poleg tega pa sem veliko podatkov dobila iz raznih poročil, ki so nastala na podlagi programov aktivne politike zaposlovanja.

1.3 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

Diplomsko delo poleg uvoda in zaključka obsega še štiri poglavja.

V drugem poglavju diplomske naloge na kratko predstavljam pojem brezposelnosti in vrste brezposelnosti, katere je potrebno ustrezno razlikovati zaradi kasnejše izbire ustreznega ukrepa za zmanjšanje brezposelnosti. Opredeljujem in grafično ponazarjam načine merjenja brezposelnosti, saj se le na podlagi merjenja lahko pridobi natančne in zanesljive podatke. V tem poglavju tudi opišem glavno razliko med aktivno in pasivno politiko zaposlovanja in navedem pravice, ki izhajajo iz pasivne politike zaposlovanja. Predstavim tudi, kako je področje zaposlovanja in izobraževanja urejeno z Ustavo Republike Slovenije in konvencijami Mednarodne organizacije dela (v nadaljevanju MOD).

V tretjem poglavju nadaljujem z opisom APZ, kjer najprej opredelim nastanek APZ in sam pojem APZ, nato predstavim osnovne cilje programa APZ, ciljne skupine, postopek za vključitev v programe APZ in pravice oseb, ki so vključene v programe APZ. Na kratko predstavim tudi Zavod, agencije za posredovanje zaposlitev, sklade dela ter program ukrepov za obdobje 2007–2013.

Četrto poglavje začnem z opredelitvijo pojmov usposabljanje in izobraževanje ter cilji usposabljanja in izobraževanja brezposelnih. V tem poglavju tudi podrobneje opišem programe in aktivnosti, ki so se v letu 2007 izvajali v okviru ukrepa Usposabljanje in izobraževanje, in statistično prikažem uspešnost posameznih programov APZ.

Peto poglavje je namenjeno predstavitvi zasavske regije, regije, v kateri živim, ter občine Litija oziroma OS Trbovlje. Najprej predstavljam gibanja na področju zaposlovanja in brezposelnosti, strukturne značilnosti brezposelnih oseb, nato pa še pregled aktivnosti, ki so se izvajale v okviru ukrepa Usposabljanje in izobraževanje v OS Trbovlje v letu 2007.

2 BREZPOSELNOST

»S pojmom brezposelnost se označuje družbeno in individualno stanje. Brezposelnost v družbi kaže, da v državi v določenem obdobju nimajo možnosti za zaposlitev vsi prebivalci v aktivni dobi, ki so zmožni za delo in iščejo zaposlitev. Brezposelnost med prebivalstvom je družbeni pojav, ki vpliva na raven blaginje v državi in na občutek gotovosti ali negotovosti med prebivalstvom glede možnosti za zaposlitev in ustvarjanje dohodkov z delom« (Bubnov-Škoberne, 1997, str. 15).

Brezposelnost je socialni primer, ko stanje brezposelnosti povzroči, da oseba ne more z delom ustvarjati zaslužka, saj ne more dobiti primerne zaposlitve.

Za družbo in posameznika ima brezposelnost ekonomske in socialne posledice. Ekonomske posledice so predvsem: zmanjšanje bruto družbenega produkta (ker se ne uporabi vsa delovna sila, ki je na voljo v državi), zaviranje gospodarske rasti (saj se ne uporabljajo vsi človeški potenciali), zmanjšano povpraševanje, večji stroški države (zaradi izplačevanja denarnih dajatev brezposelnim osebam ter zaradi izvajanja ukrepov, ki so namenjeni pospeševanju zaposlovanja).

»Brezposelne osebe imajo občutek zavrženosti in manjvrednosti. Čutijo se izključene iz družbe, kar negativno vpliva na njihovo razmerje do družbe in v družini, na njihovo notranje ravnotežje in osebni razvoj« (Silver v: Bubnov-Škoberne, 1997, str. 25).

Brezposelnost diskriminira posameznike in stopnjuje socialno diferenciacijo. Med posamezne kategorije prebivalstva je zelo neenakomerno porazdeljena. To pa sproža ne le družbena vprašanja, kot so družbena neenakost, marginalizacija in položaj brezposelnih, ampak tudi politična, kot so družbeni konflikti, organiziranost in moč brezposelnih (Svetlik, 1985, str. 9).

Pred letom 1988 v Sloveniji brezposelnosti skorajda ni bilo. S sprejetjem Zakona o delovnih razmerjih (v nadaljevanju ZDR) leta 1990 in Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (v nadaljevanju ZZZPB) leta 1991 so bili ustvarjeni dejanski pogoji za hitrejše sproščanje trga delovne sile. Pred tem namreč ni bilo možno odpuščati že zaposlene presežne delavce. »V devetdesetih letih 20. stoletja je brezposelnost temeljito narasla. Vrh je dosegla v oktobru 1993, ko je bilo v Sloveniji brezposelnih 15,3 % aktivnih prebivalcev« (Malačič, 1995, str. 64). V nadaljnjih letih se je stopnja brezposelnosti zmanjševala. Najnižja stopnja brezposelnosti je bila v septembru 2008, in sicer 6,3 %. Zaradi neugodnih gospodarskih razmer, ki so posledica svetovne finančne krize, se število brezposelnih od septembra 2008 zopet povečuje.

2.1 VRSTE BREZPOSELNOSTI

2.1.1 Prostovoljna brezposelnost

Ko je trg v ravnovesju, lahko vsi, ki želijo delati, dobijo zaposlitev za normalne plače, ki so rezultat razmerja med ponudbo delovne sile in povpraševanjem po njej. Če se ponudba delovne sile večja hitreje od povpraševanja, lahko dobijo vsi zaposlitev le za vedno nižje plače. Prostovoljnost brezposelnosti je ravno v tem, da delavci niso pripravljeni delati za normalne plače.

Za prostovoljno brezposelne se štejejo posamezniki, ki niso pripravljeni sprejeti dela za nižjo plačo, kot se zdi njim ustrezna, ki se niso pripravljeni preseliti v kraj, kjer so na voljo prosta delovna mesta, ali ki se niso pripravljeni prekvalificirati.

Čim bolj je oseba pripravljena popustiti pri plači, delovnih pogojih, oddaljenosti delovnega mesta od doma in podobnem, ko se pogaja za zaposlitev, tem bolj neprostovoljna je njena brezposelnost (Svetlik, 1985, str. 25, 26).

2.1.2 Tehnološka brezposelnost

Tehnološka brezposelnost je posledica novih tehnologij, ki vplivajo na relativno zmanjševanje števila delovnih mest in na spremembe v njihovi strukturi. Temu sledi zmanjševanje zaposlovanja oziroma odpuščanje delavcev (Svetlik, 1985, str. 34).

Tehnološka, računalniška in komunikacijska revolucija v zadnjih desetletjih so med glavnimi generatorji brezposelnosti v razvitih industrijskih državah (Bubnov-Škoberne, 1997, str. 16). Zaradi nove tehnologije je na trgu dela nepotrebnih vse več poklicnih in kvalifikacijskih profilov, največji je presežek nekvalificiranih in nizko kvalificiranih oseb.

2.1.3 Odkrita brezposelnost

Odkrito brezposelnost predstavlja aktualna ponudba delovne sile. Analitiki običajno delijo odkrito brezposelnost na tri vrste: na frikcijsko brezposelnost, brezposelnost zaradi premajhnega povpraševanja in strukturno brezposelnost. Brezposelnost zaradi premajhnega povpraševanja ločijo še na ciklično brezposelnost in brezposelnost zaradi neskladne rasti (Svetlik, 1985, str. 34, 35).

Frikcijska brezposelnost se šteje za normalno brezposelnost. Nastane zaradi tega, ker se trg delovne sile ne odziva nemudoma na spremembe v ponudbi in povpraševanju po delovni sili, ampak deluje z zamikom. Do nje prihaja zaradi selitve prebivalstva med različnimi mesti in regijami in s tem povezanim iskanjem nove zaposlitve, začasne nezaposlenosti šolajoče se mladine, ki konča šolanje in išče službo, menjavanja zaposlitve zaradi težnje po spremembi delovnega okolja in podobno. Tovrstna zaposlitev je začasna, kratkotrajna, saj traja le od enega dneva do nekaj mesecev in predstavlja obdobje med dvema stalnima zaposlitvama. Ker nastane zaradi prostovoljnih odločitev ljudi o menjavi delovnih mest, ni vezana na razmere v gospodarstvu, temveč je prostovoljna nezaposlenost (Hrovatin, 1998, str. 212).

Značilnost brezposelnosti zaradi premajhnega povpraševanja je, da je za vse, ki bi želeli delati, premalo prostih delovnih mest. Pojavi se presežek ponudbe delovne sile nad povpraševanjem po njej (po Drobničevi in Svetliku, 1984, str. 161–163).

Ciklična brezposelnost se lahko pojavlja le občasno zaradi cikličnih nihanj gospodarstva. Je posledica gospodarske recesije in zato izgine hkrati z oživljanjem gospodarske rasti (Svetlik, 1985, str. 36). Ker gospodarski cikli trajajo več let, ni kratkotrajna (po Drobničevi in Svetliku, 1984, str. 163).

Brezposelnost zaradi neskladne rasti nastane, če se premajhno povpraševanje pojavi v času gospodarskega razcveta. Traja daljše obdobje. »Pojavi se v primerih, ko se ponudba delovne sile zelo hitro povečuje, ali ko se poveča nenadoma¹« (Drobnič in Svetlik, 1984, str. 165). »Nastopi tudi zaradi neustrezne strukture investicij, hitrega tehnološkega razvoja in drugih podobnih razlogov« (Svetlik, 1985, str. 36, 37). Značilna je za večino držav v razvoju, kjer ponudba delovne sile hitro narašča zaradi visokega naravnega prirastka prebivalstva. Na drugi strani deagrarizacija sprošča delovno silo, ki je bila prej vsaj delno zaposlena in s tem potencira rast ponudbe. Razvijajoča se industrija pogosto kljub velikim vlaganjem ne more vsrkati celotnega delovnega potenciala. Dolgoročno spremljanje brezposelnosti zaradi neskladne rasti pokaže, ali se razvojna neskladja večajo ali manjšajo. Če se ta vrsta brezposelnosti večja, to pomeni, da obstoječi gospodarski sistem in sistem zaposlovanja prihajata v krizo in da so potrebne spremembe (Drobnič in Svetlik, 1984, str. 165).

Strukturna brezposelnost nastaja zaradi neenakosti med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili. Zaradi gospodarskega razvoja nekateri sektorji oziroma panoge hitro rastejo, druge nazadujejo, pojavljajo pa se tudi nove panoge. Značilno za to vrsto brezposelnosti je, da je dovolj delovnih mest,

---

¹ V preteklosti se je ponudba delovne sile močno povečala zaradi vstopa povojne baby boom generacije na trg delovne sile in zaradi izrednega povečanja zaposlovanja žensk (po Drobničevi in Svetliku, 1984, str. 164).

vendar so neustrezna ter dolgotrajnost (npr. z razvojem računalništva in informacijske tehnologije se je močno povečalo povpraševanje po programerjih in drugih računalniških strokovnjakih, zmanjšalo pa se je povpraševanje po nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcih). Strukturno nezaposleni se težko prilagajajo novim razmeram na trgu, še posebej če so starejši, zato mora državo pogosto poskrbeti za prestrukturiranje. To stori s programi APZ. Z APZ daje država nezaposlenim nove možnosti za nove zaposlitve in usposabljanje novih delovnih sposobnosti. Strukturna brezposelnost lahko povzroča tudi visoko brezposelnost določenih regij, če so usihajoči sektorji zgoščeni na določenih območjih (npr. premogovništvo) (Setnikar-Cankar, 2007, str. 187).

2.1.4 Prikrita (latentna) brezposelnost

Prikrito brezposelni so tisti, ki so sicer zaposleni, vendar bi brez njih v podjetju dosegli enako produktivnost. Zaposleni, ki so prikrito brezposelni, ne prispevajo k povečevanju produktivnosti oziroma k rasti bruto domačega proizvoda. Če bi jih odpustili, bi dosegali enak bruto domači proizvod kot pred tem. Vendar bi težko poimensko določili tiste, ki na delovnem mestu nič ne delajo, saj vsakdo dela vsaj nekaj ur dnevno. Seštevek vseh nedelovnih ur in preračun ur na število zaposlenih pa bi razkril število prikritih brezposelnih. Prikrito brezposelnost lahko ugotavljamo samo z ocenami. Zlasti visoka je bila v bivšem samoupravnem socialističnem sistemu, ko so ob povečani gospodarski aktivnosti podjetja povečevala zaposlenost, ki pa je niso zmanjševala ob zmanjšanju gospodarske rasti ali ob tehnološkem napredku (Hrovatin, 1998, str. 213).

2.1.5 Sezonska brezposelnost

Sezonska brezposelnost nastane zaradi sezonskih nihanj v intenziteti proizvodnje in dela v določenih dejavnostih v različnih letnih obdobjih. Značilna je za nekatere panoge, zlasti gradbeništvo, turizem, gostinstvo (Bubnov-Skoberne, 1997, str. 16).

2.2 MERJENJE BREZPOSELNOSTI

Osnovni problem pri merjenju brezposelnosti je, koga šteti med brezposelne osebe. Na videz je to preprosto vprašanje, vendar pomembno vpliva na velikost izmerjene brezposelnosti. V Sloveniji imamo dva vira podatkov o številu brezposelnih oseb, in sicer anketo o delovni sili (v nadaljevanju ADS) in register registrirano brezposelnih oseb.

2.2.1 Anketna brezposelnost

Anketna brezposelnost je merjena s pomočjo ADS, ki jo izvaja Statistični urad Republike Slovenije. Namen ADS je pridobiti podatke o stanju in spremembah na slovenskem trgu delovne sile oziroma o velikosti, strukturi in značilnosti aktivnega in neaktivnega prebivalstva Slovenije (<http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/ads004/>).

Od leta 1993 do 1997 je bila ADS letna in se je izvajala maja v posameznem letu, od 2. četrletja 1997 pa poteka nepretrgoma, podatki pa se objavljajo četrletno.

Izvaja se skladno s priporočili in navodili MOD² in Statističnega urada Evropske zveze (Eurostat).

Po mednarodno dogovorjeni definiciji je brezposelna oseba tista, ki v preteklem tednu od ponedeljka do nedelje ni opravila niti ure dela za plačilo, dobiček ali družinsko dobrobit, ki je v zadnjih štirih tednih aktivno iskala delo, in je to delo pripravljena sprejeti v dveh tednih. Med brezposelne osebe sodijo tudi tiste osebe, ki so že našle delo in ga bodo začele opravljati v naslednjih dveh tednih.

Največji prednosti ADS sta mednarodna in časovna primerljivost podatkov s predhodnimi leti, slabost pa vzorec, na katerem temelji anketa, saj včasih ne dovoljuje podrobne razčlenitve podatkov (http://www.stat.si/doc/stat_urad/nk/komentar_b-0104.doc).

Na podlagi anketnih podatkov lahko ocenimo, koliko ljudi je bilo dejansko delovno aktivnih ne glede na njihove formalne statuse in koliko ljudi je bilo dejansko brezposelnih, ne glede na to ali so bili registrirani kot brezposelni ali ne (Trbanc, 1994, str. 59, 60).

Delovno aktivno prebivalstvo po ADS so osebe, starejše od 15 let, ki so v poročevalskem tednu (od ponedeljka do nedelje) pred anketiranjem opravile kakršno koli delo za plačilo (denarno ali nedenarno) ali dobiček, in osebe, ki so sicer zaposlene ali samozaposlene, a so bile v poročevalskem tednu začasno odsotne z dela. Med delovno aktivno prebivalstvo štejemo tudi zaposlene osebe, ki so začasni ali trajni presežki (do prenehanja delovnega razmerja), pomagajoče družinske člane in osebe na porodniškem dopustu (http://www.stat.si/letopis/2007/MP/12-07_slo.pdf).

2.2.2 Registrirana brezposelnost

Registrirana brezposelnost prikazuje število registrirano brezposelnih oseb v Sloveniji, to so osebe, ki so prijavljene na Zavodu.

---

² Angleško International Labour Organization, kratica ILO.

Po ZZZPB (16. čl.) se za brezposelno osebo šteje:

- oseba, ki ni v delovnem razmerju;
- samozaposlena oseba, katere dobiček iz dejavnosti, ki je ugotovljen brez upoštevanja znižanj in davčnih olajšav v skladu s predpisi o dohodnini in povečan za obračunane obvezne prispevke za socialno varnost, ni presegal zneska zjamčenega nadomestila plače in lastnik ali solastnik gospodarskih družb, ki ni zavarovan na drugi podlagi, in v katerih dobiček, zmanjšan za plačane prispevke za obvezno socialno zavarovanje, v zadnjem koledarskem letu pred nastankom brezposelnosti ni presegal zneska zjamčenega nadomestila plače;
- lastnik, zakupnik, najemnik ali drug uporabnik kmetijskega ali gozdnega zemljišča s katastrskim dohodkom do višine, ki je določena kot podlaga za vključitev v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju;
- oseba, ki ni upokojenec, študent, dijak, vajenec, udeleženec izobraževanja odraslih, mlajši od 26 let, ali udeleženec izobraževanja v skladu s 53. b členom ZZZPB ter udeleženec programa usposabljanja na delovnem mestu na podlagi programov aktivne politike zaposlovanja in je: zmožna za delo, prijavljena na Zavodu, na razpolago za zaposlitev ter aktivni iskalec zaposlitve.

Spremljanje registrov o brezposelnih je poznano povsod po svetu. Gre za podatke o brezposelnih, ki se zbirajo na uradih za zaposlovanje ali sorodnih državnih ustanovah, sproti v in ob administrativnih postopkih, zato so vedno na voljo in ne zahtevajo dodatnih sredstev za zbiranje (Trbanc, 1994, str. 58).

Podatke o registriranih brezposelnih osebah zbira Zavod in jih objavlja mesečno.

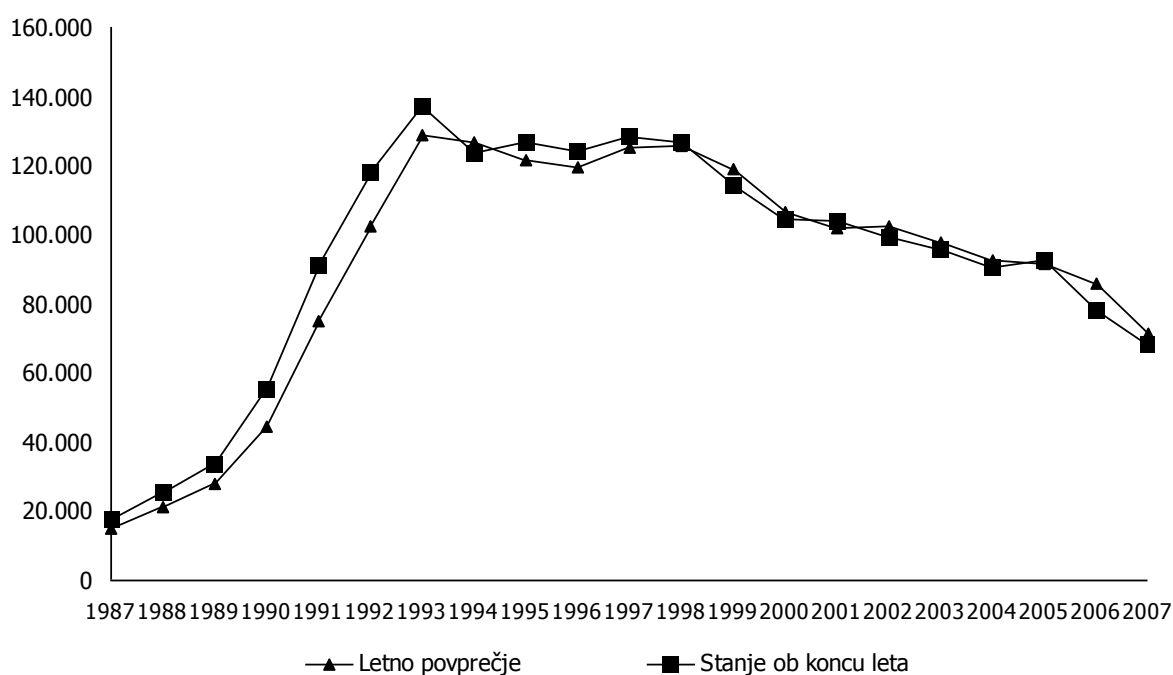
Podatki o registriranih brezposelnih niso popoln kazalec števila brezposelnih, saj v registru ni oseb, ki so brez zaposlitve in jo aktivno iščejo, vendar niso prijavljene pri Zavodu, poleg tega pa so nekatere osebe prijavljene na Zavodu, vendar se zanje ne ve, če bi se bile res pripravljene takoj zaposliti oziroma če si sploh želijo zaposliti in ali morda opravljajo kakšno delo za plačilo (siva ekonomija) (Trbanc, 1994, str. 59).

Največji prednosti registra brezposelnih oseb sta dostopnost in točnost podatkov, podatki se lahko izkazujejo na najnižji možni ravni (upoštevajoč varstvo osebnih podatkov), največja pomanjkljivost pa so merila, ki so postavljena za državo Slovenijo, kar pomeni, da ti podatki ne omogočajo mednarodne primerjave z drugimi državami (http://www.stat.si/doc/stat_urad/nk/komentar_b-0104.doc). Slabost je tudi dejstvo, da kažejo podatki formalno in ne dejansko stanje na trgu delovne sile.

Slika 1 prikazuje gibanje registrirane brezposelnosti od leta 1987 do 2007. Po letu 1987 so se na trgu dela v Sloveniji dogajale velike spremembe, povezane s poglobljanjem gospodarske krize in prehodom v sistem tržne ekonomije. Strukturne spremembe v gospodarstvu so povzročile stečaje in velika

odpuščanja presežnih delavcev. Brezposelnost je vrh dosegla v oktobru 1993, ko je bilo v Sloveniji brezposelnih 15,3 % aktivnih prebivalcev oziroma preko 137.000 oseb (http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp98/2_4.htm). V drugi polovici devetdesetih let se s ponovnim gospodarskim zagonom zaposlenost ni bistveno povečala. Gospodarska rast je bolj kot na rast zaposlovanja vplivala na povečanje produktivnosti dela, zato se je število registriranih brezposelnih le počasi zmanjševalo. Izrazitejši preobrat v gibanju registrirane brezposelnosti je bil zaznan šele v letu 1999. Število registriranih brezposelnih oseb se je začelo zmanjševati. Na padec brezposelnosti je poleg administrativnih razlogov (uveljavitev novele Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, s katero so osebe, vključene v javna dela, pridobile status zaposlene osebe) in učinkov ukrepov politike zaposlovanja pozitivno vplivala tudi rast zaposlenosti (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp00/pogl3.htm#4>). V letu 2007 je bilo na Zavodu prijavljenih v povprečju 71.336 registriranih brezposelnih oseb, kar je peto leto zapored najnižje povprečno število registriranih brezposelnih oseb (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/08-gibanje-zaposlovanja.htm>).

Slika 1: Gibanje registrirane brezposelnosti od 1987 do 2007

Vir: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>

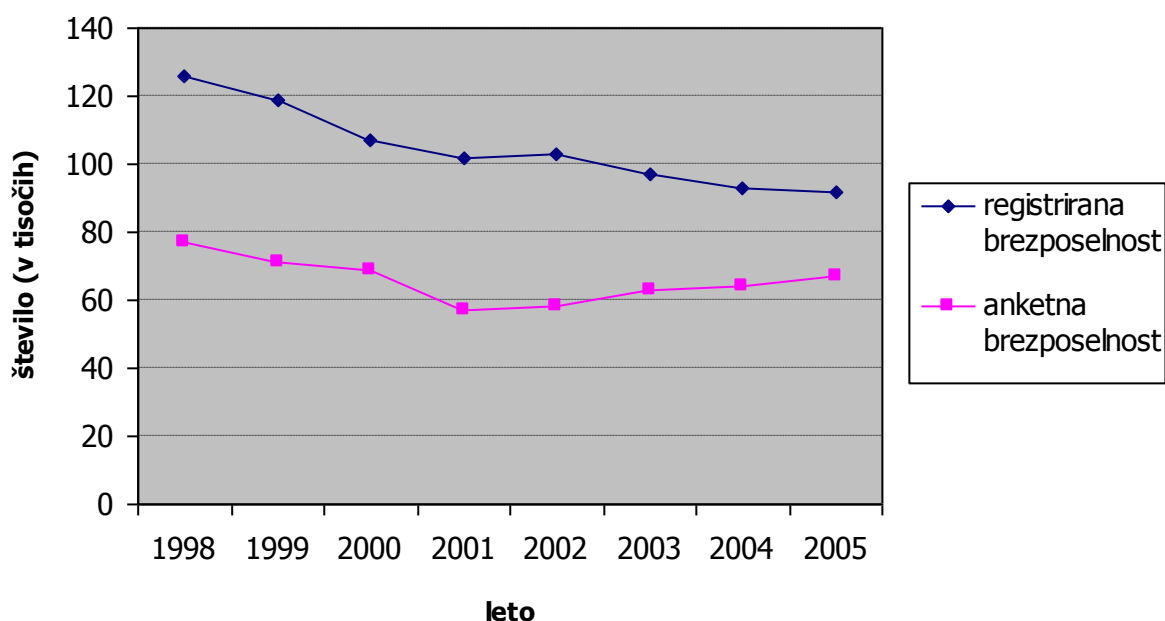
2.2.3 Primerjava med anketno in registrirano stopnjo brezposelnosti

V Sloveniji obstaja velika razlika med registrirano in anketno brezposelnostjo. Ugotavljanje registrirane stopnje brezposelnosti ni mednarodno primerljivo in verodostojno tako, kot je ugotavljanje anketne stopnje brezposelnosti. Registrirana stopnja brezposelnosti je primerljiva le na nacionalni ravni. Pridobivanje podatkov o registrirani brezposelnosti je mnogo lažje in cenejše od pridobivanja podatkov s pomočjo ADS. Slednje pojasnjuje dejstvo, zakaj so v okviru registrirane brezposelnosti na voljo mesečni, četrtni in letni podatki. Anketna brezposelnost zajema dejansko brezposelne osebe, kar pa nujno ne velja tudi za registrirano brezposelnost. Zato je stopnja registrirane brezposelnosti običajno višja od anketne. Registrirana brezposelnost je zakonsko precej regulirana, medtem ko anketno brezposelnost ugotavljamo po ILO standardih, na katere nacionalna zakonodaja nima vpliva. Pri anketni brezposelnosti dobimo podatke, ki so ocene, saj vzorce anketiranih gospodinjstev prenesemo na celotno populacijo. Nasprotno registrirana brezposelnost prikazuje dejansko pridobljene podatke za celotno populacijo (glej Trbanc, 1994, str. 59, 60).

Zgoraj navedeno v Sloveniji potrjuje tudi slika 2, ki prikazuje gibanje anketne in registrirane brezposelnosti od leta 1998 do leta 2005. Registrirana brezposelnost je v vseh primerjalnih letih višja od anketne brezposelnosti. Hkrati je mogoče opaziti tudi trend, ki prikazuje sočasno rast in padanje obeh brezposelnosti. Ko se pojavi rast števila registriranih brezposelnih, je mogoče zaslediti tudi rast števila anketno brezposelnih.

V zadnjih letih se razlika med registrirano in anketno brezposelnostjo počasi zmanjšuje, stopnji pa se približujeta, predvsem zaradi čiščenja evidenc Zavoda (Kajzer idr., 2006, str. 18).

Slika 2: Gibanje anketne in registrirane brezposelnosti v obdobju 1998–2005

Vir: Kajzer et al. (2006, str. 18)

Osnovni vzroki za razliko med anketno in registrirano brezposelnostjo so:

- velik obseg sive ekonomije (osebe so prijavljene na Zavodu, vendar niso tudi brezposelne, saj opravljajo delo na črno);
- velika »neaktivnost« dela registriranih brezposelnih oseb, ki ne iščejo aktivno dela, kar je v veliki meri povezano z visokim deležem dolgotrajno brezposelnih, ki postanejo pasivni in menijo, da zaposlitve ne morejo dobiti;
- vezava nekaterih pravic (denarna socialna pomoč, nadomestila za brezposelnost itd.) v sistemih socialnega zavarovanja na status brezposelne osebe, ki jo posameznik dobi s prijavo v register brezposelnih, kar povečuje interes brezposelnih za prijavo v register;
- premalo svetovalcev v razmerju s številom brezposelnih, kar zmanjšuje možnosti za intenzivnejše spremljanje ter svetovanje in za nadzor nad aktivnostjo brezposelne osebe (Kajzer et al., 2006, str. 18, 19).

Razlike med podatki o anketni in registrirani brezposelnosti nastanejo tudi zaradi različnega načina zbiranja podatkov in različnih definicij. Prav te razlike pa obenem razsvetljujejo problem z različnih vidikov in tako omogočajo večjo zanesljivost pri ugotavljanju zaposlenosti in reševanju brezposelnosti (http://www.stat.si/letopis/2007/MP/12-07_slo.pdf).

2.3 POLITIKA ZAPOSLOVANJA

Pri delovanju trga delovne sile se pojavljajo številne ekonomske in socialne disfunkcije, ki se najočitnejše kažejo v naraščajočem problemu brezposelnosti. Moderne socialne države skušajo omiliti napake, ki nastajajo pri delovanju trga delovne sile, tako da uporabljajo različne oblike regulacije, predvsem posredne. Med najpomembnejše spada politika zaposlovanja, ki je v svojih prvih del ekonomske in socialne politike (Kopač, 2002, str. 144).

»Politiko zaposlovanja opredelimo kot postavljanje ciljev, oblikovanje programov in ukrepov ter zagotavljanje virov in izvajanje dejavnosti za njihovo uresničevanje« (Svetlik in Trbanc, 2002, str. 36).

Najpogostejša delitev politike zaposlovanja je na aktivno in pasivno politiko zaposlovanja. Bistvena razlika med njima je, da je aktivna politika zaposlovanja usmerjena k odpravljanju oziroma zmanjševanju brezposelnosti. Njeni ukrepi so namenjeni ohranjanju in ustvarjanju novih delovnih mest ter izobraževanju in usposabljanju brezposelnih oseb. So ukrepi, ki posameznika aktivirajo, da doseže ali ohrani zaposlenost in ga ne pustijo pri miru.

Ukrepi pasivne politike zaposlovanja pa so predvsem naravnani k ščitenju socialnega položaja posameznikov (brezposelnih in zaposlenih) ter k zakonskemu urejanju nekaterih vidikov zaposlitvenih razmerij. Ukrepi pasivne politike zaposlovanja neposredno ne vodijo k zaposlovanju oziroma ga neposredno ne spodbujajo. Posamezniku pustijo svobodo, ki pa se je s spremembo ZZZPB v letu 1998 dokaj omejila. Če želijo brezposelne osebe pridobiti in obdržati denarne dajatve, morajo namreč izpolnjevati določene pogoje (Kopač, 2002, str. 144, 145).

Pasivna politika zaposlovanja postaja vse bolj aktivna in jasno izraža subsidiarnost denarnih dajatev. V ospredju je želja po zagotovitvi zaposlitve in ne več želja po zagotovitvi socialne varnosti. Ustreznost in primernost zaposlitve, ki jo je brezposelna oseba dolžna sprejeti, je bolj prilagojena stanju na trgu in v manjši meri varuje pravico brezposelne osebe do svobodne izbire zaposlitve. Poleg tega je s sprejetjem novega ZZZPB leta 1998 možen učinkovitejši nadzor nad izpolnjevanjem obveznosti brezposelne osebe in strožje sankcije za kršitelje. Zahtevana je veliko višja stopnja aktivnosti, ki se kaže v razpoložljivosti brezposelne osebe in aktivnem iskanju zaposlitve. Trajanje denarnega nadomestila se krajša, znižuje se maksimalna višina denarnega nadomestila in podaljšuje obdobje, ki se upošteva pri določanju osnove za izračun višine denarnega nadomestila. Višina prispevkov, ki jih plačujejo delojemalci, ostaja bolj ali manj nespremenjena, medtem ko se višina izplačil znižuje, njihovo trajanje pa krajša (Kopač, 2002, str. 164). Sprejete spremembe so v skladu s priporočili Evropske unije in konvencijami MOD.

»Odločitev, katere ukrepe bo država uporabila in v kakšnem kontekstu, je večinoma odvisna od strokovnih analiz razmer, razmerja politične moči ter ciljev

in strategij, ki jih ta politična moč vsili kot državne oziroma družbene« (Ignjatovič, 2002, str. 34, 35).

Pravica do socialne varnosti je ena izmed temeljnih socialnih pravic, s katero se zagotavlja dohodkovna varnost upravičencem med njihovo nezmožnostjo za delo (ob invalidnosti, bolezni, nesreči), brezposelnostjo in v obdobju tipičnih »nedelavnih« faz v življenjskem ciklusu (materinstvu, starosti, šolanju). Brezposelnim osebam se socialna varnost zagotavlja z dvema sistemoma socialne varnosti. Prvi se imenuje sistem socialnega zavarovanja za primer brezposelnosti, drugi pa sistem socialnih pomoči (Kopač, 2002, str. 166). V sistemu socialnega zavarovanja za primer brezposelnosti sta bili določeni dve denarni dajatvi: denarno nadomestilo in denarna pomoč, v sistemu socialnih pomoči pa je opredeljena pravica do denarne socialne pomoči. S spremembo ZZZPB konec julija 2006 je denarna pomoč ukinjena, ostalo je samo še denarno nadomestilo. Namen denarnega nadomestila je nadomeščanje izgubljenega dohodka in ohranitev pridobljenega družbenega položaja, medtem ko se z denarno socialno pomočjo zagotavljajo sredstva za zadovoljevanje minimalnih življenjskih potreb v višini, ki omogoča preživetje³. Denarno nadomestilo je urejeno z ZZZPB, socialna pomoč pa z Zakonom o socialnem varstvu (v nadaljevanju ZSV).

2.4 USTAVNI IN MEDNARODNI TEMELJI

Ustava RS (v nadaljevanju Ustava) je temeljni pravni vir na področju zaposlovanja in zavarovanja za primer brezposelnosti. Že v 2. členu Ustave je zapisano, da je Slovenija socialna država. »Načelo socialne države pomeni, da je treba vsakomur zagotoviti možnosti za dostojno življenje. To najprej pomeni zagotavljanje določenih minimalnih pogojev za preživetje, za življenje« (Šturm, 2002, str. 95).

Ustava v svojem 14. členu opredeljuje, da so v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj ali katerokoli drugo osebno okoliščino. Vsi so pred zakonom enaki.

V 49. členu je zagotovljena svoboda dela, vsakomur je zagotovljena prosta izbira zaposlitve, vsakomur je pod enakimi pogoji dostopno vsako delovno

---

³ Šteje se, da je preživetje omogočeno, če so upravičencu zagotovljeni dohodki, ki so po plačilu davkov in obveznih prispevkov za socialno varnost v višini minimalnega dohodka. Od 1. julija 2008 znaša minimalni dohodek za samsko osebo in prvo odraslo osebo v družini 221,7 evra, za vsako naslednjo odraslo osebo v družini 155,19 evra, za otroka 66,51 evra in povišanje za enostarševsko družino 66,51 evra. Minimalni dohodek se usklajuje dvakrat letno z rastjo cen življenjskih potrebščin (<http://www.csd-lj-siska.si/prejemki/denarnePomoci.asp>).

mesto. Ta člen tudi določa, da je prisilno delo prepovedano. Kaj natančno je prisilno delo, Ustava ne določa. »Po Konvenciji MOD št. 29 je prisilno ali obvezno delo vsako delo ali storitev, ki zahteva od posameznika opravljanje dela, za katero se le-ta ni prostovoljno odločil, pod pretnjo kakršnekoli kazni« (Šturm, 2002, str. 506). Ena izmed obveznosti brezposelnih oseb, ki so prijavljene na Zavodu, je tudi, da *morajo* sprejeti delo, na katerega so bili napoteni s strani Zavoda, sicer izgubijo pravico do denarnega nadomestila za šest mesecev. Dejansko Zavod nikogar ne more prisiliti, da sprejme določeno delo, ki mu ne ustreza, pa vendar takega posameznika doletijo takšne posledice (sankcije) oz. kazen, da sprejme delo, saj v nasprotnem primeru ne bi mogel preživeti šest mesecev brez nikakršnih dohodkov.

Pogoj za uresničevanje pravice do proste izbire zaposlitve je, da država ustvarja možnosti za pridobitev ustrezne izobrazbe svojih državljanov.

»Dostopnost vsakega delovnega mesta pod enakimi pogoji pomeni zagotavljanje enakih možnosti pri zaposlovanju in enako dostopnost do izpolnitve pogojev, ki tako enakopravnost omogočajo« (Šturm, 2002, str. 507).

Pomemben je tudi 50. člen, ki določa pravico do socialne varnosti, prav tako pa tudi 57. člen, ki pravi, da je izobraževanje svobodno in da država ustvarja možnosti, da si državljanji lahko pridobijo ustrezno izobrazbo. Obvezno je le osnovnošolsko izobraževanje. V 66. členu Ustave je določeno, da država ustvarja možnosti za zaposlovanje in za delo ter zagotavlja njuno zakonsko varstvo.

Poleg domače zakonodaje pa nas zavezujejo tudi mednarodne konvencije, kjer je pomembna Konvencija MOD št. 2, v kateri je določeno, da je država podpisnica dolžna: zbirati statistične in druge podatke, ki zadevajo brezposelnost, in jih sporočiti Mednarodnemu uradu za delo, zbirati podatke o sprejetih ali načrtovanih ukrepih za preprečevanje brezposelnosti in jih sporočiti Mednarodnemu uradu za delo, organizirati brezplačno javno službo za zaposlovanje pod nadzorom centralne oblasti in imenovati organ iz predstavnikov delodajalcev in delavcev, ki bo svetoval službi, ter zagotavljati enake pravice iz zavarovanja za brezposelnost domačim delavcem in delavcem članic MOD na temelju dogovora z drugimi članicami MOD.

Po 2. svetovni vojni so bile sprejete pomembne sodobne konvencije za področje zaposlovanja, ki zavezujejo tudi Slovenijo. To so: Konvencija št. 88 o organizaciji službe zaposlovanja, Konvencija št. 122 o politiki zaposlovanja in Konvencija št. 159 o poklicni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov.

Cilj Konvencije št. 88 je brezplačna javna služba za zaposlovanje, ki jo je dolžna organizirati in vzdrževati država. Služba zaposlovanja je lahko ustanovljena v okviru nacionalnega sistema zavodov za zaposlovanje, ki so pod nadzorom nacionalne oblasti. Sistem mora zajemati omrežje lokalnih uradov, če je potrebno tudi regionalnih, in to v zadostnem številu, da pokrivajo potrebe

vsakega geografskega območja države. Glavna naloga javne službe je posredovanje zaposlitev. Konvencija št. 88 med drugim podrobneje določa naloge⁴ služb za zaposlovanje ter zahteve glede zaposlenih⁵.

Konvencija št. 122 je ena najpomembnejših konvencij MOD. Njen temeljni namen je polna, produktivna in svobodno izbrana zaposlitev kot glavni cilj, deklaracija in težnja aktivne politike zaposlovanja. Tako je v 1. členu te konvencije določeno, da vsaka država podpisnica oblikuje aktivno politiko napredka vsestransko polne in prosto izbrane zaposlitve in jo izvaja kot osnovni namen, zato da bi spodbudila gospodarsko rast in razvoj, dvignila življenjski standard in rešila probleme nezaposlenosti. Ta politika naj bi jamčila: da bo dela za vse, ki so na razpolago in iščejo delo, da bo to delo po možnosti čim bolj donosno ter da bo izbira zaposlitve prosta in da bo imel vsak delavec, ne glede na raso, barvo kože, spol, veroizpoved, politično prepričanje, nacionalno in družbeno poreklo, možnost pridobiti si potrebne kvalifikacije in tako dobiti ustrezno zaposlitev ter pri svojem delu uporabiti kvalifikacije in talent. Aktivna politika zaposlovanja mora upoštevati stopnjo gospodarskega razvoja države, konkretni ukrepi in metode pa morajo biti prilagojeni nacionalnim razmeram in običajem. Država mora zagotoviti mehanizem rednega spremljanja in nadzora, kar se v praksi izvaja na podlagi uradno vodenih evidenc o trgu dela. Konvencija tudi določa, da se pri izvrševanju in določanju politike zaposlovanja zahteva posvetovanje z organizacijami delodajalcev in delavcev ter drugimi zainteresiranimi organizacijami.

Konvencijo spremlja istoimensko Priporočilo št. 122, ki podrobneje ureja instrumente za izvedbo politike zaposlovanja in je bilo kasneje dopolnjeno z istoimenskim Priporočilom št. 169. To priporočilo vsebuje poglavja o populacijski politiki, zaposlovanju mladih in težje zaposljivih delavcih, o tehnološki politiki, neformalnem sektorju, malih podjetjih, regionalni razvojni politiki, javnih investicijah in posebnih programih javnih del, mednarodnem gospodarskem sodelovanju in zaposlovanju ter o mednarodni migraciji in zaposlovanju. V zvezi s spodbujanjem zaposlovanja mladih in drugih težje zaposljivih kategorij delavcev so v priporočilu našteti različni programi in ukrepi za izboljšanje dostopa do splošnega izobraževanja in usmerjenega poklicnega usposabljanja, spodbujanje posameznih regij ali sektorjev in lažje prestrukturiranje dejavnosti, spodbujanje samozaposlovanja, usposabljanja mladih delavcev, vključno z ukrepi za lažji dostop do prve zaposlitve, in drugi podobni ukrepi, ki so se na tej podlagi razvijali tudi v Sloveniji v okviru APZ.

---

⁴ Te naloge so: registrirati iskalce dela, njihove strokovne sposobnosti, izkušnje in nagnjenja, njihove poklicne namene, ugotoviti po potrebi njihove fizične sposobnosti ter jim zagotavljati storitve poklicnega usmerjanja, svetovanja in usposabljanja; pridobiti od delodajalcev natančne podatke o prostih delovnih mestih in o pogojih za zasedbo teh mest; napotiti delavce na prosta delovna mesta; uskladiti ponudbo in povpraševanje po zaposlitvah med uradi. Poleg teh nalog ima javna služba tudi druge naloge, ki se nanašajo na zbiranje in analiziranje informacij na trgu dela ter napovedovanje stanja, vodenje evidenc iskalcev zaposlitve idr.

⁵ Zaposleni imajo status javnih uslužbencev, ki naj zagotovi neodvisno delo od vladnih in drugih neprimernih zunanjih vplivov, zaposleni se morajo izbirati izključno po kriteriju sposobnosti kandidata za opravljanje dela in imeti morajo ustrezno izobrazbo za opravljanje službe.

Priporočilo tudi poudarja pomen tehnološkega razvoja, ki naj bo usmerjen tudi v izboljšanje delovnih razmer in zmanjševanje delovnega časa, vključno z ukrepi za varstvo pred izgubo zaposlitve. Glede javnih investicij in javnih del priporočilo navaja, da jih lahko države razvijajo za spodbujanje in ohranjevanje zaposlovanja, izboljšanje zaslužka, zmanjševanje revščine in boljše zagotavljanje osnovnih potreb na območjih z visoko brezposelnostjo. Pri tem je posebej poudarjena zahteva, da se delavci vključijo prostovoljno in da je potrebno zagotoviti ustrezne delovne razmere v skladu z domačo delovno zakonodajo v zvezi z delovnim časom, plačilom, plačanim dopustom, varnostjo in zdravjem pri delu, nadomestilom za poškodbe pri delu in z dostopom do zaposlitve. S programom javnih del naj se predvsem zagotovijo zaposlitvene možnosti za težje zaposeljive skupine ter izvajajo javne investicije (energetika, telekomunikacije).

Konvencija št. 159 o poklicni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov je temeljni dokument MOD na področju zaposlovanja in varstva invalidov. Konvencija določa pojem invalida; invalid je oseba, katere možnosti, da si zagotovi in obdrži ustrezno zaposlitev in da napreduje v njej, so precej zmanjšane zaradi telesne ali duševne prizadetosti, priznane po predpisih. Pojasnjuje tudi namen poklicne rehabilitacije, to je omogočiti invalidu, da si zagotovi in obdrži ustrezno zaposlitev in napreduje v njej ter da se na ta način prispeva k njegovi integraciji v družbo. Konvencija velja za vse kategorije invalidov. Temeljni cilj konvencije je, da bi država podpisnica v skladu z nacionalnimi razmerami, prakso in možnostmi oblikovala, uresničevala in periodično revidirala politiko na tem področju. Ukrepi poklicne rehabilitacije in politike zaposlovanja morajo biti dosegljivi vsem invalidom. Ta politika temelji na načelu enakih možnosti med invalidnimi delavci in delavci nasploh. Državni organi se morajo posvetovati s predstavniškimi organi delodajalcev in delavcev glede politike poklicne rehabilitacije in zaposlovanja, prav tako pa se morajo posvetovati z invalidskimi organizacijami. Definicije, načela, metode dela in postopki, izobraževanje strokovnih delavcev, sodelovanje predstavnikov delodajalcev, delavcev in invalidov so podrobneje urejeni v Priporočilu št. 168. Z varstvom invalidom so povezane tudi številne druge konvencije in priporočila MOD, obstajajo pa tudi številni standardi⁶ na ravni Evropske skupnosti.

Glede poklicnega izobraževanja in usposabljanja sta pomembni dve konvenciji: Konvencija št. 140 o plačanem dopustu za izobraževanje in Konvencija št. 142 o poklicnem usmerjanju in strokovnem usposabljanju za razvoj človekovih sposobnosti. Osnovni cilj Konvencije št. 140 je pospeševati nepretrgano izobraževanje in usposabljanje delavcev. Iz konvencije izhaja, da je plačani dopust za izobraževanje dopust, ki ga delavec dobi zaradi izobraževanja med delovnim časom ob ustreznih finančnih prejemkih in traja določeno dobo.

---

⁶ Ti standardi so zapisani v Amsterdamski pogodbi, Resoluciji o enakih možnostih, Sporočilu o enakih možnostih – Nova strategija Evropske skupnosti za invalide, Priporočilu o zaposlovanju invalidov v Skupnosti ter drugih dokumentih.

Država mora sprejeti in izvajati politiko, ki pospešuje priznanje dopusta za izobraževanje za tri namene: za izobraževanje na vseh ravneh, za splošno, družbeno in državljansko izobraževanje, in za sindikalno usposabljanje. Pogoji za pridobitev pravice do plačanega dopusta za izobraževanje so lahko različni, odvisno od namena izobraževanja. Konvencija še določa, da se doba plačanega dopusta za izobraževanje izenačuje z dejansko delovno dobo glede uveljavljanja pravic iz socialne varnosti ter pravic iz delovnega razmerja. Določeno je tudi, da plačan dopust pripada vsem delavcem, ne glede na raso, barvo, spol itd. K tej konvenciji je bilo sprejeto istoimensko Priporočilo št. 148, ki govori o oblikovanju politike glede dopustov za izobraževanje in njenem uresničevanju, o ukrepih za spodbujanje dopusta za izobraževanje, o financiranju takega dopusta in o pogojih, pod katerimi se lahko dopust odobri.

Konvencija št. 142 o poklicnem usmerjanju in strokovnem usposabljanju za razvoj človekovih sposobnosti v prvem členu določa, da vsaka država podpisnica sprejema in razvija vsestransko in koordinirano politiko ter programe poklicnega usmerjanja in strokovnega usposabljanja. Usmerjanje v izobraževanje in delo je povezano s politiko zaposlovanja, ki jo izvaja država zlasti prek javnih služb za zaposlovanje. Pri oblikovanju in izvajanju politike in programov je potrebno upoštevati potrebe po zaposlovanju ter možnosti in probleme tako posameznega območja države kot tudi celotne države. Upoštevati je potrebno tudi stopnjo ekonomskega, družbenega in kulturnega razvoja, pa tudi vzajemne odnose med razvojem človeških virov in drugimi ekonomskimi in kulturnimi cilji⁷. Politika in programi se izvajajo na podlagi metod, ki ustrezajo razmeram v posameznih državah⁸. Namen politike in programov poklicnega usmerjanja in strokovnega usposabljanja je razvijati sposobnosti posameznika, da razume delovno in družbeno okolje in da nanju vpliva. Ta politika in programi naj bi spodbujali vse in jim omogočali, da enakopravno in brez diskriminacije v lastnem interesu in v skladu s svojimi prizadevanji razvijajo in uporabljajo svoje delovne sposobnosti, pri čemer je potrebno upoštevati tudi družbene potrebe. Konvencija določa, da država oblikuje odprte, prožne in dopolnjujoče se sisteme splošnega, tehničnega in strokovnega izobraževanja, sisteme izobraževalnega in poklicnega usmerjanja in strokovnega usposabljanja. Te dejavnosti lahko potekajo v okviru rednega ali izrednega sistema izobraževanja. Konvencija tudi zahteva od države podpisnice, da postopoma razširi svoje sisteme poklicnega usmerjanja, vključno s stalnim obveščanjem o možnostih za zaposlitev, da bi bile vsem dostopne popolne informacije in čim podrobnejša navodila ter ustrezni programi za vse prizadete osebe in invalide. Med drugim konvencija tudi določa, da morajo biti politike in programi poklicnega usmerjanja in strokovnega usposabljanja oblikovani in

---

⁷ S tega vidika je pomembno, da je v Sloveniji načrtovana politika takšna, da upošteva ugodno rast prebivalstva, hkrati pa tudi socialnopsihološke značilnosti Slovencev, ter njihovega odnosa do dela in poklica.

⁸ Na normativni ravni so v zvezi s tem v Sloveniji doseženi pomembni cilji, saj zakonska ureditev zaposlovanja in zavarovanja za primer brezposelnosti vsebuje mnoge sodobne rešitve, ki podpirajo izobraževanje in usposabljanje brezposelnih oseb v okviru izvajanja ukrepov APZ.

izvajani v sodelovanju z organizacijami delodajalcev in delavcev ter tudi z drugimi interesnimi organizacijami v skladu z državno zakonodajo in prakso. Konvencija št. 142 je dopolnjena s Priporočilom št. 195 o razvoju človeških virov. Cilj priporočila je, da usmeri države članice, da na temeljih socialnega dialoga oblikujejo, uveljavijo in prenovijo nacionalne strategije razvoja človeških virov, vzgoje, usposabljanja in vseživljenjskega izobraževanja. To pa naj storijo tako, da bodo te strategije v skladu z gospodarsko, fiskalno in socialno politiko države (Novak et al., 2006, str. 157–197).

Pomembna pa je tudi Konvencija št. 102 o minimalnih normah socialne varnosti. Je ena najpomembnejših sodobnih konvencij, ki jih je sprejela MOD. Določa minimalne pravice do denarnih dajatev, s katerimi se nadomešča izpad plače oziroma dohodka za socialne primere, ko delavec ni zmožen za delo zaradi bolezni, brezposelnosti, starosti, poškodbe pri delu in poklicne bolezni, invalidnosti, materinstva, smrti, ter pravico do družinskih dajatev in pravico do zdravstvenega varstva. Konvencija tako določa način uresničevanja splošne pravice do socialne varnosti za devet socialnih primerov. Nekdanja Jugoslavija je ratificirala konvencijo za dajatve za vse socialne primere razen za invalidnost in družinske dajatve. Nekatere pravice, ki so določene v Konvenciji št. 102, so razširjene s številnimi kasnejšimi konvencijami in priporočili MOD. Slovenija je ratificirala Konvencijo št. 103 o varstvu materinstva ter Konvencijo št. 121 o dajatvah za nesreče pri delu in poklicne bolezni ter Priporočilo št. 121 (Novak et al., 2006, str. 358–388).

3 AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA

3.1 NASTANEK IN OPREDELITEV AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA

APZ se je najprej pojavila na Švedskem, konec štiridesetih let. Po drugi svetovni vojni na Švedskem ni bila v ospredju obnova dežele, pač pa vprašanje razmerja med brezposelnostjo in inflacijo. Utemeljitelja APZ sta ekonomista Rehn in Meidner, ki sta se med drugim ukvarjala z vprašanjem, kako preprečiti, da bi strukturne spremembe v gospodarstvu vodile v brezposelnost, saj so te povzročale presežke delovne sile v nekaterih in primanjkljaj v drugih sektorjih, in kako s selektivnimi ukrepi spodbuditi odpiranje novih delovnih mest v sektorjih s presežki delovne sile in preusmerjati delovno silo v druge sektorje. Potrebo po razvoju APZ so zaznali v šestdesetih letih v vseh razvitih industrijskih državah (Svetlik, 1985, str. 106, 107).

V Sloveniji smo se z APZ seznanili v osemdesetih letih. V praksi pa se je začela izvajati v začetku devetdesetih let, ko se je ob uvajanju tržnega gospodarstva, ki je povzročilo zapiranje nedonosnih proizvodenj, tehnološko posodabljanje, odpravljanje podzaposlenosti in odpuščanje presežnih delavcev, začela hitro povečevati odkrita brezposelnost. Da bi se ognili socialnemu zlomu, je bilo potrebno hitro uvesti blažilne ukrepe. APZ se je uveljavila kot del programov za razreševanje vprašanj presežnih delavcev, ki so jih sprejemala podjetja. Nastajali so programi za prekvalifikacije in dodatno izobraževanje delavcev, za preusmerjanje odvečnih delavcev v samozaposlitev in za odpiranje novih delovnih mest. V veliko primerih je šlo le za finančne injekcije podjetjem, da bi prebrodila krizo. Veliko sredstev je bilo porabljenih tudi za financiranje predčasnega upokojevanja (Svetlik, Batič, 2002, str. 186).

APZ je množica ukrepov za uravnavanje neskladja med ponudbo delovne sile in povpraševanjem po njej. Neposredno je usmerjena v odpravljanje brezposelnosti. »APZ bi lahko najbolj strnjeno označili kot nabor raznovrstnih programov in ukrepov, s katerimi država neposredno in selektivno posega na trg delovne sile, da bi med delovno aktivne vključila in/ali v tem statusu zadržala čim več delovno sposobnega prebivalstva in da bi preprečila in/ali zmanjšala brezposelnost. Osnovni namen APZ je zagotavljanje ekonomske aktivnosti in zaposljivosti čim širšemu krogu posameznikov« (Svetlik et al., 2002, str. 174).

APZ je med drugim definirana tudi v Pravilniku o izvajanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja, in sicer kot sklop neposrednih posegov na trg dela, namenjenih odpravljanju problemov na področju zaposlovanja in trgu dela.

3.2 CILJI PROGRAMA AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA

Osnovni strateški cilji programa APZ so:

- povečanje zaposlenosti in znižanje brezposelnosti,
- preprečevanje prehoda v dolgotrajno brezposelnost (znižanje deleža dolgotrajno brezposelnih) in povečanje prehoda v zaposlitev,
- zmanjšanje strukturne brezposelnosti: povečevanje zaposljivosti z dvigom izobrazbe, usposobljenosti in izboljšanjem veščin (izboljšanje izobrazbene sestave brezposelnih),
- povečanje prilagodljivosti in konkurenčnosti zaposlenih,
- spodbujanje novega zaposlovanja (povečanje števila podprtih projektov za razvoj novih zaposlitvenih možnosti),
- okrepitev socialne vključenosti (znižanje deleža prejemnikov denarnega nadomestila in denarne socialne pomoči med brezposelnimi).

3.3 CILJNE SKUPINE

Po Pravilniku o izvajanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja so ciljne skupine brezposelne osebe, osebe, katerih delo je postalo nepotrebno, šolajoča se mladina, iskalci zaposlitve ter zaposleni.

Posamezni ukrepi APZ so, v skladu z njihovo vsebino, namenjeni različnim skupinam, glede na njihove specifične potrebe. Pri določitvi ciljnih skupin za leti 2007 in 2008 je namenjena posebna pozornost vključevanju težje zaposljivih oseb na trg dela, predvsem brezposelnih, ki prejemajo denarno socialno pomoč v centrih za socialno delo, in invalidom. Kot pomembna ciljna skupina, ki se prednostno vključuje v ukrepe APZ, so tudi mladi, predvsem iskalci prve zaposlitve. Za doseg cilja povečanja stopnje zaposlenosti in stopnje aktivnosti starejših od 55 let se v ukrepe APZ prednostno vključujejo osebe, starejše od 50 let. Pri tem je zagotovljeno upoštevanje načela enakosti spolov, zato da se odpravi neskladje v stopnji zaposlenosti in stopnji brezposelnosti med ženskami in moškimi (http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/apz_2007_2013.pdf).

V posameznih ukrepih APZ so opredeljene tudi posebne ciljne skupine, kot so pripadniki posebej ranljivih etičnih ali drugih skupin (Romi, osebe z ugotovljenimi zaposlitvenimi ovirami itd.).

3.4 POSTOPEK ZA VKLJUČITEV V PROGRAME APZ

»Postopek za vključitev v program ukrepov APZ se začne na predlog delodajalca, ko gre za presežne delavce ali na predlog Zavoda oz. pooblaščenca

organizacije ali brezposelne osebe, ko gre za brezposelne osebe. Zavod najprej ugotovi, ali je vključitev brezposelne osebe smiselna. O vključitvi in izbiri ukrepov APZ za brezposelno ali drugo osebo odloči na prvi stopnji pooblaščen delavec Zavoda, na drugi stopnji pa organ Zavoda, ki ga določa statut Zavoda. Pri odločanju o vključitvi v program APZ se upošteva zlasti:

- stanje na trgu dela na določenem območju in stanje v določenem poklicu,
- stroške vključitve v program,
- osebne, poklicne, delovne in druge sposobnosti brezposelne osebe ter njeno starost,
- možnosti za uspešen zaključek programa,
- želje brezposelne osebe glede vrste programa, v katerega bi se želela vključiti, če so želje utemeljene in če jih je smiselno upoštevati glede na možnosti za zaposlitev v določenem okolju in obdobju,
- možnosti za pridobitev spričevala ali druge javne listine o izobraževanju ali usposabljanju,
- družinske obveznosti do otrok s težjo ali težko motnjo v duševnem ali telesnem razvoju in živijo z brezposelno osebo,
- dolžnost preživljanja mladoletnih otrok« (ZZZPB, 49. b čl.).

Upravičenost do vključitve se določi za vsako ciljno skupino v Katalogu ukrepov aktivne politike zaposlovanja (v nadaljevanju Katalog ukrepov APZ).

»Brezposelna oseba ima pravico in dolžnost, da se vključi v programe ukrepov aktivne politike zaposlovanja v skladu z zaposlitvenim načrtom⁹. V njem se določijo in predvidijo dejavnosti pri iskanju zaposlitve in vključevanju v programe APZ« (ZZZPB, 49. a čl.).

3.5 PRAVICE OSEB, VKLJUČENE V PROGRAME APZ

Pravice oseb se razlikujejo glede na posamezno aktivnost. Podrobneje so določene v Katalogu ukrepov APZ, ZZZPB pa v 49. členu določa zlasti naslednje pravice:

- kritje stroškov zavarovanja za poškodbe pri delu in poklicno bolezen,
- denarne dajatve (starejšim osebam, mladim prvim iskalcem, težje prizadetim invalidom, samohranilcem itd.),

---

⁹ Brezposelna oseba s svetovalcem zaposlitve najkasneje v dveh mesecih po prijavi na Zavod pripravi zaposlitveni načrt. Le-ta je pripravljen na podlagi znanj, izkušenj in sposobnosti brezposelne osebe ter stanja na trgu dela. V zaposlitveni načrt se zapišejo obveznosti in dogovorjene aktivnosti v zvezi z iskanjem zaposlitve. V njem se opredeli tudi ustrezna in primerna zaposlitev, kako in kje bo brezposelna oseba iskala delo, kako si bo povečala možnosti za zaposlitev, kdaj in na katerem naslovu bo brezposelna oseba dosegljiva ter kdaj in kako bo obveščala Zavod o svojih aktivnostih (<http://www.ess.gov.si/SLO/Dejavnost/KnjigeInZlozenke/Zlozenke/ZaposlitveniNacr.pdf>).

- pokrivanje stroškov izvajanja informativnih in formativnih ter izobraževalnih programov,
- nadomestitev dela plače pripravnika,
- nadomestitev dela plače iskalca prve zaposlitve, ki ni dolžan opravljati pripravništva, težje zaposljivim iskalcem, invalidom in dolgotrajno brezposelnim,
- posojilo za nabavo opreme pri samozaposlovanju (obrt, podjetništvo),
- sofinanciranje stroškov vzpodbujanja podjetništva,
- pokrivanje stroškov poklicne prekvalifikacije zaradi novih možnosti zaposlovanja,
- pokrivanje stroškov poklicnega prilagajanja brezposelnih oseb tehničnemu in tehnološkemu razvoju,
- kritje stroškov pomoči pri zaposlitvi (potni stroški, stroški ponudb, prenočitveni stroški itd.),
- pokrivanje stroškov svetovalne informacijske pomoči pri samozaposlitvi,
- pokrivanje stroškov poklicnega usmerjenja, informiranja in svetovanja ter razvijanja potrebnih metod in pripomočkov.

3.6 IZVAJALCI PROGRAMA APZ

Po ZZZPB (48. čl.) lahko ukrepe APZ izvajajo: Zavod, pooblašcene organizacije oz. delodajalci, skladi dela in ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

3.6.1 Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

3.6.1.1 Organiziranost Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje

Zavod je samostojna pravna oseba s statusom javnega zavoda, ki deluje enotno za območje Republike Slovenije. Zavod deluje organizacijsko oziroma funkcionalno na treh ravneh, in sicer na sedežu Zavoda, kjer sta vodstvo in centralna služba, ter v območnih službah in uradih za delo po vsej Sloveniji.

Uradi za delo (v nadaljevanju UD) z neposredno povezavo zagotavljajo strankam njihove pravice s področja posredovanja zaposlitve in dela, zaposlitvenega ter poklicnega svetovanja, uveljavljanja pravic iz zavarovanja za primer brezposelnosti in izvajanja ukrepov zaposlovanja.

Območne službe Zavoda opravljajo strokovne in operativne naloge s področja dejavnosti Zavoda na svojem območju, spremljajo in proučujejo gibanje zaposlenosti in brezposelnosti, nudijo pomoč UD ter sodelujejo z delodajalci,

izvajalci dejavnosti Zavoda in regionalnimi oziroma lokalnimi subjekti na trgu dela.

Centralna služba zagotavlja enotno metodologijo za strokovno in operativno izvedbo postopkov s področja dejavnosti Zavoda ter vsem organizacijskim področjem v okviru Zavoda nudi informacijsko, analitsko, pravno, kadrovsko, finančno, računovodsko in razvojno-organizacijsko podporo.

Vodstvo Zavoda zagotavlja organiziranje, vodenje in strokovni pristop pri izvajanju ZZZPB ter drugih zakonov in predpisov, ki zadevajo dejavnost Zavoda (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/04-organiziranost.htm>).

Slika 3: Območne službe Zavoda

Vir: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/04-organiziranost.htm>

3.6.1.2 Poslanstvo in cilji Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje

Poslanstvo Zavoda je prijazen in učinkovit zavod, ki je usmerjen k uporabnikom svojih storitev. Cilj vseh aktivnosti Zavoda je prispevati k povečanju zaposljivosti in zaposlenosti prebivalstva v Sloveniji.

Dolgoročni cilji Zavoda:

- z učinkovito obravnavo skrajševati čas, ko so brezposelni prijavljeni na Zavodu,

- z razvojem kakovosti storitev doseči primerljivost z javnimi službami za zaposlovanje v Evropski uniji (v nadaljevanju EU),
- proaktivno sodelovati s partnerji Zavoda za doseganje ključnih ciljev razvoja trga dela,
- z razvojem sodobnih oblik dela sproščati vire za delo s težje zaposljivimi,
- pravočasno in ustrezno priznavanje materialnih pravic uporabnikom.

Cilji Zavoda za leto 2008 v številkah:

- zagotoviti odliv 50.000 brezposelnih oseb v zaposlitev (od tega 2.500 oseb na novo vključiti v javna dela),
- znižati število dolgotrajno brezposelnih oseb za 3.000 oseb,
- znižati število brezposelnih oseb brez izobrazbe za najmanj 2.000.

Stalen cilj pa je modernizacija Zavoda

(http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/apz_2007_2013.pdf).

3.6.2 Agencije za posredovanje zaposlitev

Agencija, ki ima z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve sklenjeno koncesijsko pogodbo za posredovanje zaposlitev in dela, lahko opravlja dejavnost posredovanja zaposlitve in posredovanja dela tako, da za brezposelne osebe in druge osebe išče zaposlitev ali delo in jih napoti k delodajalcem zaradi sklenitve delovnega razmerja ali zaradi vključitve v delo.

Agencija, ki je vpisana v register agencij za zagotavljanje dela, lahko opravlja dejavnost zagotavljanja dela delavcev drugemu delodajalcu tako, da delavce, ki so pri njej zaposleni, na podlagi posebne pogodbe posreduje drugemu delodajalcu zaradi opravljanja dela pri drugem delodajalcu oziroma uporabniku (takšne agencije so Manpower, Adecco, Moja kariera, Tehnocomerc, Izvir itd.) (http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/posredovanje_in_zagotavljanje_dela/). »Koncesionarji za svoje storitve ne morejo od iskalcev zaposlitve zahtevati plačila« (Vodovnik, 2003, str. 208).

3.6.3 Skladi dela

»Skladi dela se lahko ustanovijo za območje ene ali več občin pa tudi ene ali več gospodarskih družb. Sklad je pravna oseba zasebnega prava. Sklad lahko ustanovijo gospodarska družba, Vlada RS, občina, gospodarska, obrtna in druge zbornice, združenja in sindikati. Ustanovi se z aktom o ustanovitvi, v katerem se določi namen njegove ustanovitve, sredstva za delovanje, obveznosti ustanoviteljev ter organi in njihove pristojnosti« (ZZZPB, 53. d čl.).

Skladi dela se ukvarjajo s pre zaposlovanjem presežnih delavcev oziroma z izboljševanjem njihovih zaposlitvenih možnosti. Njihov cilj je tako preprečevanje prehoda v brezposelnost (<http://www.zrsz.si/slo/Dejavnost/ZaDelodajalce/SkladiDela.htm>).

»Udeleženci sklada so brezposelne osebe ali delavci, katerih delo postane trajno nepotrebno in za katere je mogoče pričakovati, da jim dolgoročno ne bo mogoče zagotoviti zaposlitve« (ZZZPB, 53. d čl.).

Udeleženci se najprej vključijo v standardizirano delavnico Program razvoja poklicne kariere. V njej izdelajo ob pomoči dveh trenerjev, ki vodita delavnico, individualni zaposlitveni načrt. Tega potem uresničujejo in po potrebi dopolnjujejo v okviru obvezne 25-urne tedenske aktivnosti iskanja zaposlitve, v katero se šteje čas aktivnega iskanja zaposlitve, izobraževanja, usposabljanja, delovnega preizkusa in usposabljanja na delovnem mestu.

Udeleženci programa se običajno zaposlijo, presežni delavci, ki se v roku enega leta ne zaposlijo, pa preidejo v nadaljnjo obravnavo kot brezposelne osebe (<http://www.zrsz.si/slo/Dejavnost/ZaDelodajalce/SkladiDela.htm>).

Poznamo regijske, panožne in podjetniške sklade dela. V Sloveniji deluje 14 skladov dela: Sklad dela Pomurje, Sklad dela Savinjske regije, Sklad dela Železniški, Sklad dela Ljubljane, Sklad dela Dolenjske, Sklad dela Ribnica, Sklad dela Posočje, Sklad dela Zasavje, Sklad dela Koroška, Sklad dela Posavje, Regionalni sklad dela Celje, Regionalni sklad dela Podravje, Sklad dela Gorenjska in Sklad dela Inles (<http://www.zrsz.si/slo/Dejavnost/ZaDelodajalce/SkladiDela.htm>).

3.7 PROGRAM UKREPOV ZA OBDOBJE 2007–2013

Program APZ prinaša več pozitivnih učinkov. Zanje je bistvenega pomena pravilno odločanje o času posega na trg dela in kar najboljši preplet posameznih programov. Program APZ kot del politike zaposlovanja mora dosegati sinergijske učinke z drugimi sektorskimi politikami. S tem načinom posega na trg dela neposredno, pri čemer odpravlja tiste kratkoročne in druge probleme glede zaposlovanja in trga dela, ki jih s preostalimi sistemskimi rešitvami in ukrepi drugih politik ni mogoče učinkovito odpravljati, pa tudi posredno.

Program ukrepov APZ sprejme Vlada RS, po posvetovanju s socialnimi partnerji za proračunsko ali plansko obdobje. Vlada RS je doslej sprejemala program APZ za posamezno koledarsko leto, kar pa se ni izkazalo kot najboljša rešitev, zato je program pripravljen za daljše obdobje – zajema ukrepe za obdobje 2007–2013 in izvedbeni načrt za leti 2007 in 2008. Program APZ v skladu z ZZZPB prispeva k uresničevanju srednjeročnih smernic in strateških dokumentov

razvoja trga dela in zaposlovanja, sprejetih na ravni države in EU¹⁰ (http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/apz_2007_2013.pdf).

»V programu so opredeljeni ukrepi in aktivnosti za neposredno uravnavanje trga dela, ciljne skupine in obseg sredstev, namenjenih za izvajanje programa« (ZZZPB, 50. čl.).

Minister, pristojen za delo, po usklajevanju s socialnimi partnerji sprejme podzakonski akt – Pravilnik o izvajanju programa APZ (v nadaljevanju pravilnik APZ), v katerem določi predvsem ciljne skupine brezposelnih oseb, postopke za izbor izvajalcev, postopke za vključevanje brezposelnih oseb, postopke za izbor podizvajalcev, vrste stroškov, nadzor nad porabo sredstev in postopek vrnitve nenamensko porabljenih sredstev. Na podlagi sprejetega programa APZ, izvedbenega načrta programa APZ za posamezno obdobje in pravilnika APZ se pripravi Katalog ukrepov APZ, s katerim se podrobneje opredelijo posamezne aktivnosti APZ z vidika izvajanja. Za vsako aktivnost se določijo ciljne skupine, ki se bodo vključevale v izvajanje, postopek izvedbe, merila upravičenosti in izbora, upravičeni stroški, obdobje upravičenosti, način izplačil, način poročanja in ovrednotenja ter opredelitev, ali aktivnost predstavlja državno pomoč. Opredeli se tudi okvirni obseg sredstev za vsako aktivnost in predvideno število vključitev. Katalog ukrepov APZ se objavi na spletni strani Zavoda.

Aktivnosti oziroma instrumenti posameznih ukrepov so namenjeni vsem, ki se prijavijo v evidenco brezposelnih oseb pri Zavodu, pa tudi drugim aktivnim in neaktivnim posameznikom na trgu dela. Prednostne ciljne skupine za vključevanje v programe se morajo ujemati z reševanjem zaznanih poglobitnih problemov na slovenskem trgu dela. Pri izvajanju programa APZ se upošteva tudi regijski prijem, tako da se sredstva prednostno namenijo za območja z nadpovprečno stopnjo brezposelnosti.

»Glavni izzivi na področju zaposlovanja in brezposelnosti, na katere se je bilo potrebno odzvati s predvidenimi ukrepi APZ, so:

- visok delež dolgotrajno brezposelnih,
- strukturna brezposelnost, ki se kaže v slabi izobrazbeni sestavi brezposelnih in visokem deležu brezposelnih brez oziroma z nizko izobrazbo,
- izredno nizka stopnja zaposlenih starejših (55–64 let), saj je med najnižjimi v EU,
- sorazmerno visoka stopnja brezposelnosti mladih (15–24 let),
- naraščajoče število brezposelnih oseb z višjo in visoko izobrazbo,

---

¹⁰ Program izhaja iz prioritete, opredeljenih v evropskih in nacionalnih razvojnih dokumentih, ter iz razmer na trgu dela v Sloveniji. Vsebinski okvir priprave Programa APZ predstavljajo predvsem: Strategija razvoja Slovenije, zlasti četrta razvojna prioriteta: Moderna socialna država in večja zaposlenost, Integrirane smernice za rast in zaposlovanje (2005–2008), ki jih je sprejel Evropski svet, nacionalni Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v RS, Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v RS in Strategija razvoja Slovenije.

- povečevanje brezposelnosti žensk«
([http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_ _pdf/apz_2007_2013.pdf](http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti/_pdf/apz_2007_2013.pdf)).

Program ukrepov 2007–2013 vsebuje štiri ukrepe:

- svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve,
- usposabljanje in izobraževanje,
- spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja,
- programi za povečevanje socialne vključenosti.

3.7.1 Svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve

Namen ukrepa je svetovanje in pomoč posameznikom pri iskanju zaposlitve, seznanjanje s poklicnimi možnostmi in poglobljena obravnava določenih skupin oseb, zato da se izboljšajo zaposlitvene možnosti in odpravijo ovire pri iskanju zaposlitve. Namen tega ukrepa je tudi predstavitev in uveljavitev aktivnosti programa APZ.

»V ta ukrep je bilo v letu 2007 vključenih 6.086 oseb. Ciljne skupine so predvsem brezposelne osebe in tisti, ki iščejo zaposlitev ali informacije o poklicih in potrebah na trgu dela«
(<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/10-ukrepi.htm>).

Predvidene aktivnosti so:

POKLICNO IN ZAPOSLOTVENO INFORMIRANJE, SVETOVANJE IN MOTIVIRANJE
Izvajale se bodo zlasti aktivnosti, ki pomagajo pri iskanju zaposlitve, vključno z razvojem pripomočkov in informativnega gradiva, aktivnosti, ki spodbujajo in motivirajo osebe za iskanje zaposlitve ter omogočajo pridobivanje oz. poglobljanje veščin za iskanje zaposlitve. Temelj življenjskega zaposlitvenega usmerjanja bo postalo karierno usmerjanje kot ključno pri profesionalnem in strokovnem razvoju za otroke in odrasle od osnovne šole do upokojitve.

POMOČ PRI ISKANJU ZAPOSLOTVE

Pri iskanju zaposlitve bodo v pomoč razni moduli poglobljenega svetovanja, pa tudi konkretno preizkušanje usposobljenosti za neko vrsto dela. Nadgradnja te pomoči so na primer razne delavnice, seminarji, poglobljena obravnava posameznikov in zastopništvo pri delodajalcih, zaposlitveni klubi itd., ki razvijajo veščine, odpravljajo zaposlitvene ovire in pomagajo pri iskanju zaposlitvenega cilja in zaposlitve ter pri razvoju kariere. Posamezne aktivnosti se bodo prilagajale potrebam in posebnostim posameznih skupin ter se bodo lahko izvajale skupinsko ali individualno. Izvajale se bodo tudi aktivnosti, potrebne za

organizacijo in spodbujanje zaposlitve in dela po podjemnih pogodbah v skladu s 36. b členom ZSV.

RAZVOJ IN IZVAJANJE NOVIH OBLIK POMOČI TER PREDSTAVITEV

Spodbujal se bo razvoj novih in inovativnih oblik informiranja, svetovanja, motiviranja in pomoči pri iskanju zaposlitve, saj gre za ključne aktivnosti, ki pospešujejo prilagajanje programov in pristopov k razmeram na trgu in značilnostim ciljnih skupin. Predvideva se tudi vzpostavljanje osrednje koordinacijske karijerne točke, ki bi dajala strokovno podporo ter povezovala izobraževalno in zaposlitveno sfero. Poklici se bodo uveljavljali z motiviranjem posameznikov. Pospeševali se bodo zlasti tisti poklici, pri katerih obstaja neskladje med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela, z izobraževanjem in usposabljanjem za te poklice, s spodbujanjem vključevanja brezposelnih, zato da se poveča zaposljivost in omogoči trajnost zaposlitve. Predstavljene bodo tudi vse aktivnosti programa APZ.

3.7.2 Usposabljanje in izobraževanje

Namen ukrepa je povečanje zaposljivosti in konkurenčnosti na trgu dela s pridobivanjem novega znanja, spretnosti in zmožnosti ter z dvigom izobrazbe in kvalifikacijske ravni zaposlenih in brezposelnih. »Ta ukrep je namenjen brezposelnim osebam brez poklicne izobrazbe ali s suficitarnimi poklici, brezposelnim mladim do dopolnjenega 25. leta starosti, mladim brez delovnih izkušenj, prejemnikom denarne socialne pomoči in denarnega nadomestila ter drugim težje zaposljivim brezposelnim osebam. V letu 2007 je bilo 13.608 vključitev«

(<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/10-ukrepi.htm>).

Predvidene aktivnosti so:

PROGRAMI INSTITUCIONALNEGA USPOSABLJANJA IN NACIONALNE POKLICNE KVALIFIKACIJE

Predvidene so predvsem aktivnosti institucionalnega izobraževanja, tečaji, predavanja, seminarji in druge krajše oblike usposabljanja za pridobivanje dodatnega ali poglobljanje pridobljenega znanja, spretnosti in zmožnosti, priznavanje neformalnega in priložnostnega učenja za brezposelne, pa tudi za zaposlene. V okviru ukrepa se bodo izvajale aktivnosti za pridobivanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij, razvoj poklicnih standardov, katalogov in študijskih programov za izpopolnjevanje ter vzpostavitev ogrodja kvalifikacij. Aktivnosti bodo namenjene predvsem pridobitvi znanja, spretnosti in zmožnosti za poklice, po katerih se pojavljajo potrebe na trgu dela. Spodbujalo se bo zlasti usposabljanje za izrazito iskane poklice in poklice, ki so netipični za moške in ženske.

PROGRAMI PRAKTIČNEGA USPOSABLJANJA

V okviru ukrepa se bodo izvajali predvsem praktični programi usposabljanja, npr. usposabljanje na delovnem mestu, učne delavnice, nadomestna zaposlitev («job-rotation» shema), ki omogoča pridobitev praktičnih izkušenj na več delovnih mestih, ter sistem za prenos znanja, izboljšanje spretnosti in zmožnosti. Izvajali se bodo tudi projekti za usposabljanje invalidov. Tudi v okviru praktičnega usposabljanja se bo spodbujalo zlasti usposabljanje za izrazito iskane poklice.

PROGRAMI IZOBRAŽEVANJA

Vključujejo aktivnosti formalnega izobraževanja, programe usposabljanja za življenjsko uspešnost in projektne učnje za mlade, ki bodo namenjeni predvsem povečanju zaposljivosti in prilagodljivosti brezposelnih oseb na trgu dela, dvigu njihove izobrazbe in kvalifikacijske ravni ter zmanjševanju strukturnega neskladja na trgu dela. Udeleženci ob zaključku izobraževanja pridobijo javno veljavno listino.

USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE ZAPOSLENIH

Izvajale se bodo različne aktivnosti usposabljanja in izobraževanja zaposlenih. Spodbude bodo namenjene zlasti dvigu njihove izobrazbe in kvalifikacijske ravni, pridobivanju ustreznega znanja, spretnosti in zmožnosti, ki jih morajo zaposleni v današnjih časih vseskozi dopolnjevati, zato da se ohranijo delovna mesta ter da se prepreči prehod presežnih delavcev v odprto brezposelnost, povečajo zaposlitvene možnosti delavcev, še preden preidejo v odprto brezposelnost. Posebna pozornost bo namenjena tistim delodajalcem, ki razvijejo nova delovna mesta, in tistim zaposlenim, ki doslej še niso imeli možnosti za vključitev v izobraževanje in usposabljanje oziroma so bili vključeni manj in so zato nekonkurenčni na trgu dela.

PREVENTIVNI IN INOVATIVNI PROJEKTI NA TRGU DELA

Predvidene so aktivnosti, s katerimi se preprečuje prehod v brezposelnost in/ali v dolgotrajno brezposelnost, vključno z dejavnostmi skladov dela. Iskali se bodo novi preventivni načini, ki bodo preprečevali prehod v odprto brezposelnost, in nove oblike programov usposabljanja za potrebe na trgu dela. Programi, ki se bodo razvijali, bodo predvsem inovativni in mednarodni (sodelovanje s tujimi partnerji). Upoštevane bodo najboljše vsebine in izkušnje pobud EQUAL in EIM (ang. Employment innovative measures) ter razvoj in uveljavitev novih preventivnih oblik.

3.7.3 Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja

Namen ukrepa je spodbujanje samozaposlovanja brezposelnih oseb, ki po usposabljanju želijo uresničiti podjetniško idejo in se samozaposliti, spodbujanje zaposlovanja najteže zaposljivih skupin brezposelnih oseb, posebno

prejemnikov denarne socialne pomoči, povečevanje prilagodljivosti trga dela s spodbujanjem novih oblik zaposlovanja, povečanje regijske in sektorske mobilnosti, ohranitev delovnih mest in podpora preoblikovanju podjetij.

Aktivnosti v tem ukrepu večinoma predstavljajo državne pomoči, zato se izvajajo v skladu s pravili o dodeljevanju državnih pomoči.

»V ta ukrep se vključujejo dolgotrajno brezposelne osebe, prejemniki denarnega nadomestila in denarne socialne pomoči, brezposelni, starejši od 50 let, mladi do dopolnjenega 25. leta starosti in iskalci prve zaposlitve, predvsem tisti brez ustrezne izobrazbe glede na potrebe trga dela, delavci v postopku izgubljanja zaposlitve, invalidi in druge brezposelne osebe« (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/10-ukrepi.htm>). V letu 2007 je bilo 880 vključitev.

Predvidene so naslednje aktivnosti:

SPODBUJANJE SAMOZAPOSOLOVANJA

Vključene so zlasti aktivnosti, v okviru katerih se bosta brezposelnim osebam in osebam v postopku izgubljanja zaposlitve zagotavljali svetovalna pomoč in subvencija za samozaposlitev. Podpirale se bodo tudi aktivnosti za spodbujanje podjetniške miselnosti in inovativnosti, predvsem med mladimi, ženskami in na podeželju.

SUBVENCije ZA ZAPOSILITEV TEŽE ZAPOSILJIVIH SKUPIN BREZPOSELNIH OSEB
Izvajale se bodo aktivnosti, ki bodo spodbujale novo zaposlovanje s subvencijami za zaposlitev teže zaposljivih brezposelnih oseb. V skladu s 36. a členom ZSV se bo spodbujalo tudi zaposlovanje upravičencev do denarne socialne pomoči s subvencioniranjem delodajalca, ki zaposli te osebe.

POVRAČILO STROŠKOV DELA

Zagotavljalo se bo zlasti povračilo davka na plače in prispevkov delodajalca, zato da se spodbudi zaposlovanje teže zaposljivih skupin brezposelnih oseb in drugih brezposelnih oseb za nadomeščanje delavcev med porodniškim dopustom, v skladu z 48. a členom ZZZPB (povračilo delodajalcem ob zaposlitvi oseb iz ciljnih skupin).

SPODBUJANJE PRILAGODLJIVOSTI DELOVNE SILE IN PODJETIJ

Podpirale in izvajale se bodo aktivnosti, namenjene spodbujanju mobilnosti in uvajanju prožnih oblik zaposlitve. V ta namen se bodo podpirali tudi inovativni prijemi in praksa delodajalcev, ki bodo razvijali in uveljavljali zaposlitvi prijazno okolje za usklajevanje delovnih in družinskih obveznosti, učinkovito upravljanje človeških virov z raznimi oblikami povezovanja mlajših in starejših delavcev ipd., ter ustvarjali nove zaposlitvene priložnosti za iskalce prve zaposlitve, starejše in invalide.

OHRANITEV DELOVNIH MEST

Namen aktivnosti je zlasti ohranitev delovnih mest v podjetjih, ki so v prestrukturiranju v skladu z Zakonom o pomoči za reševanje in prestrukturiranje gospodarskih družb v težavah. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve bo po programu celovitega prestrukturiranja podjetij sofinanciralo njegov kadrovske del. Podpirale se bodo tudi aktivnosti za ohranitev produktivnih delovnih mest v gospodarstvu, ki so ogrožena zaradi izrednih dogodkov ali naravnih nesreč.

3.7.4 Programi za povečanje socialne vključenosti

Namen ukrepa je spodbujati socialno vključenost ljudi, torej uresničevati in uveljaviti aktivnosti in projekte za ustvarjanje okolja, ki bo motiviralo ljudi k aktivnosti in v katerem bodo lažje in hitreje našli delo, hkrati pa uživali tudi potrebno raven socialne zaščite. »V letu 2007 je bilo 3.579 vključitev. Tudi vključitev v ta ukrep pomeni takojšnjo zaposlitev. Ciljne skupine: dolgotrajno brezposelne osebe, prejemniki denarne socialne pomoči, brezposelni, starejši od 50 let, mladi do dopolnjenega 25. leta starosti in iskalci prve zaposlitve, predvsem tisti brez ustrezne izobrazbe glede na potrebe trga dela« (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/10-ukrepi.htm>).

Predvidene aktivnosti so:

SPODBUJANJE SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA IN DELOVNE AKTIVNOSTI

Aktivnosti so namenjene spodbujanju socialnega vključevanja tistim, ki potrebujejo posebno pomoč pri vključitvi na trg dela. Del tega ukrepa so tudi javna dela, pomoč na domu, osebna asistenca, zaposlitveni projekti za invalide in podobni projekti, namenjeni spodbujanju novega zaposlovanja v neprofitnem sektorju in izenačevanju možnosti zaposlovanja teže zaposljivih brezposelnih oseb. Uresničevali se bodo projekti organizacije in izvajanja začasnega ali občasnega humanitarnega ali drugega podobnega dela, kakor jih določa ZSV. Izvajalo se bo tudi začasno ali občasno humanitarno ali drugo podobno delo v skladu s 36. c členom ZSV, namenjeno prejemnikom denarne socialne pomoči ter razvoju in uveljavitvi t. i. sheme »in work benefit«, katere bistvo je, da delo prinaša korist.

SPODBUJANJE ZAPOSLOTIVENIH ZMOGLJIVOSTI

Za zaposlovanje v storitvenem in nevladnem sektorju se bo na primer spodbujalo oblikovanje in izvajanje netržnih zaposlitvenih projektov, predvsem za razvoj novih oblik socialnih programov ter socialnovarstvenih in drugih storitev v javnem interesu, ki bogatijo lokalno družbeno in delovno življenje. Podpirajo se zlasti projekti, ki ustvarjajo delovna mesta v neprofitnem sektorju in nevladnih organizacijah. Spodbujale se bodo tudi aktivnosti za pospeševanje nastanka novih enot socialnega podjetništva in razvoj obstoječih oblik

socialnega podjetništva za širitev mreže socialnih podjetij na podlagi novih socialnih in socialnovarstvenih oblik, ustvarjalne tvornosti in drugih storitev v javnem interesu. Spodbujal se bo razvoj zaposlitvenih zmogljivosti na podeželju ter na področjih, kjer obstajajo zaposlitvene priložnosti (npr. okoljevarstveno področje).

INOVATIVNI PROGRAMI ZA POSPEŠEVANJE SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA IN BOJA PROTI ZAPOSTAVLJANJU NA TRGU DELA

Podpiral se bo razvoj in izvajanje inovativnih in mednarodnih projektov za krepitev socialne vključenosti in boja proti diskriminaciji. V ukrep sodi na primer tudi zagotavljanje enakih možnosti z razvojem in podporo projektom usklajevanja družinskega in poklicnega življenja ter neenakosti v demografski sestavi, izvajanje akcij boja proti zapostavljanju na trgu del, podpora pilotnim projektom idr.

3.8 FINANCIRANJE PROGRAMA UKREPOV APZ

Sredstva za financiranje Programa ukrepov APZ za obdobje 2007–2013 se zagotavljajo iz sredstev proračuna RS. Financiranje ukrepov se izvaja v skladu s sprejetim proračunom za posamezno proračunsko obdobje. Program APZ se finančno ovrednoti za posamezno proračunsko obdobje v skladu s sprejetim proračunom v izvedbenem načrtu programa APZ.

V letih 2007 in 2008 se bodo v okviru APZ porabljala tudi sredstva, ki so zagotovljena iz Evropskega socialnega sklada, za nadaljevanje izvajanja in financiranja aktivnosti Enotnega programskega dokumenta 2004–2006.

Za financiranje izvajanja ukrepov APZ v letu 2007 v skupni višini 75.486.456,54 evra so zagotovljena sredstva iz naslednjih virov:

- iz državnega dela proračuna Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljevanju MDDSZ) v višini 39.468.991 evra,
- iz sredstev Evropskega socialnega sklada za obdobje 2004–2006 in lastne udeležbe MDDSZ v višini 30.745.281 evra,
- iz sredstev Evropskega socialnega sklada za obdobje 2007–2013 in lastne udeležbe MDDSZ v višini 3.308.466 evra,
- iz državnega dela proračuna in sredstev Evropskega socialnega sklada in lastne udeležbe Ministrstva za šolstvo in šport (v nadaljevanju MŠŠ) v višini 1.963.718 evra.

Za financiranje izvajanja ukrepov APZ v letu 2008, v skupni višini 98.631.889,91 evra, so zagotovljena sredstva iz naslednjih virov:

- iz državnega dela proračuna MDDSZ v višini 48.835.868 evra,
- iz sredstev Evropskega socialnega sklada za obdobje 2004–2006 in lastne udeležbe MDDSZ v višini 1.890.438 evra,

- iz sredstev Evropskega socialnega sklada za obdobje 2007–2013 in lastne udeležbe v višini 45.753.000 evra,
- iz državnega dela proračuna in sredstev Evropskega socialnega sklada in lastne udeležbe MŠŠ v višini 2.152.583,91 evra ([http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_
_pdf/apz_2007_2013.pdf](http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti/_pdf/apz_2007_2013.pdf)).

4 USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE BREZPOSELNIH

Zavod izobraževanju in usposabljanju brezposelnih oseb namenja vedno večjo pozornost, saj prav to področje predstavlja enega najbolj učinkovitih ukrepov APZ tako glede števila vključenih brezposelnih oseb kot tudi pospeševanja njihovega zaposlovanja. Poleg zagotavljanja ustrezno usposobljenih in izobraženih iskalcev zaposlitve je pomemben tudi socialni vidik. Povečevanje časa prijave na Zavodu, in s tem povezan vse večji delež dolgotrajno brezposelnih, namreč povzroča tudi socialno izključenost brezposelnih oseb. Njihovo izobraževanje in usposabljanje tako vse bolj postajata učinkovita ukrepa za socialno integracijo tistih, ki so bolj ali manj izključeni iz sfere dela.

4.1 POJEM USPOSABLJANJA IN IZOBRAŽEVANJA

»S pojmom usposabljanje oziroma strokovno usposabljanje označujemo proces razvijanja tistih človekovih sposobnosti, ki jih posameznik potrebuje pri opravljanju nekega konkretnega dela v okviru določene dejavnosti« (Jereb v: Svetlik in Lorenčič, 2002, str. 256).

»Izobraževanje je proces, v katerem otroci, mladina in odrasli pridobivajo znanje za delo in poklic na različnih področjih znanosti, umetnosti, proizvodnje in tehnike« (Ogrizek, 2006, str. 434). »Začetno izobraževanje je izobraževanje, ki ga brez prekinitve opravi mladostnik od začetka obveznega izobraževanja dalje. Nadaljevalno izobraževanje je izobraževanje, v katero se vključujejo odrasle osebe, potem ko so bile po prekinitvi začetnega izobraževanja (samo)zaposlene, brezposelne ali neaktivne« (Svetlik in Lorenčič, 2002, str. 260).

4.2 CILJI USPOSABLJANJA IN IZOBRAŽEVANJA BREZPOSELNIH

Cilji izvajanja programov usposabljanja in izobraževanja za brezposelne so ekonomski in socialni.

Temeljni ekonomski cilji so (Svetlik, 1993, str. 17, 18):

- pospeševanje prilagajanja ponudbe delovne sile povpraševanju in s tem odpravljanje strukturnih neskladij pri delovanju trga delovne sile,
- povečevanje vrednosti človeškega kapitala, ki je v sedanjem času odločujoč proizvodni dejavnik, ter ohranjanje vrednosti človeških virov,
- pripravlanje delovne sile v obdobju recesije na hitro in učinkovito vključevanje v delo v obdobju gospodarske rasti,

- če z izobraževanjem zmanjšamo odpuščanje in povečamo zaposlovanje delavcev, prispevamo k rasti družbenega proizvoda neposredno z njihovo proizvodnjo in posredno z njihovim povpraševanjem po blagu, s tem pa se tudi večajo sredstva državne blagajne.

Med socialnimi cilji Svetlik navaja naslednje glavne cilje:

- preprečevanje socialne izključenosti in marginalizacije brezposelnih oseb in zmanjšanje socialnih problemov,
- prerezporejanje brezposelnosti med socialnimi skupinami in kraji, kjer je ta največja in zmanjšanje možnosti za ekscesne socialne pojave,
- posamezniki, ki končajo izobraževanje, so ob ponovni zaposlitvi bolj produktivni kot prej in lahko dobijo boljše plačana dela,
- zmanjšanje duševnih stisk in malodušja pri brezposelnih osebah, izboljšanje odnosov v družini in v neposrednem socialnem okolju, osebna rast in razvoj posameznikov.

Z izvajanjem izobraževanja in usposabljanja država še posebej blaži vse večjo strukturno neskladje med ponudbo in povpraševanjem na trgu delovne sile, izrazito neugodne izobrazbene strukture brezposelnih oseb, brezposelnost mladih, povečevanje deleža dolgotrajno brezposelnih oseb v evidenci brezposelnih oseb in s tem povezane socialne izključenosti (Svetlik in Lorenčič, 2002, str. 279).

4.3 PROGRAMI V OKVIRU UKREPA USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE

Ukrep Usposabljanje in izobraževanje pomaga k odpravi strukturne brezposelnosti, dvigu izobrazbene ravni prebivalstva ter zmanjševanju posledic osipa iz rednega izobraževanja (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/pn07/PN2007.doc>).

Država vse več vlaga v izobraževanje brezposelnih, tako da se je razvila relativno pestra ponudba programov usposabljanja in izobraževanja brezposelnih.

Programi, v katere se vključujejo brezposelne osebe, se med seboj razlikujejo po ciljih, vsebini, trajanju, metodah in oblikah dela. Programi usposabljanja in izobraževanja v letu 2007 so bili:

1. Programi institucionalnega usposabljanja.
2. Potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij.
3. Delovni preizkus.
4. Usposabljanje na delovnem mestu.
5. Formalno izobraževanje.

6. Projektno učenje za mlajše odrasle.

4.3.1 Programi institucionalnega usposabljanja

Brezposelno osebo, ki ji pomanjkanje znanj ter spretnosti predstavlja oviro za zaposlitev in poklicni razvoj, svetovalec zaposlitve na podlagi zaposlitvenega načrta napoti v program, ki ga izvaja izbrani zunanji izvajalec. V program je oseba lahko vključena največ 12 mesecev, invalidi in težje zaposeljive osebe pa do največ 18 mesecev. Gre za razne tečaje (računalniški, jezikovni, tečaj za voznika viličarja itd.) in usposabljanja (usposabljanje za pridobitev vozniškega izpita C, D in E kategorije, usposabljanja za knjigovodska dela, usposabljanje za skladiščnike itd.).

Zavod krije udeležencem, ki se vključijo v programe institucionalnega usposabljanja, dodatek za prevoz in, v primeru vključitve v aktivnost, ki traja 100 ur, dodatek za aktivnost v višini 20 % minimalne mesečne plače (za programe, daljše od 100 ur, se dodatek zviša sorazmerno večjemu obsegu aktivnosti)

(<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007NG.pdf>).

4.3.2 Potrjevanje nacionalnih kvalifikacij

Program omogoča pridobitev certifikata, to je javno priznanega potrdila, ki izkazuje poklicno kvalifikacijo in stopnjo zahtevnosti del, ki jih posameznik obvlada (ne stopnjo izobrazbe). V pridobitev teh certifikatov se praviloma vključujejo osebe, ki imajo ustrezne delovne izkušnje, funkcionalna znanja in sposobnosti.

Cilji vključitve in pridobitve so: povečanje zaposljivosti brezposelnih oseb, dvig izobrazbene in kvalifikacijske ravni ter zmanjšanje strukturnega neskladja na trgu dela. Stroške preverjanja in potrjevanja ter dodatek za prevoz vključeni osebi krije Zavod.

4.3.3 Delovni preizkus

Cilj vključitve v delovni preizkus je pridobitev delovnih izkušenj na konkretnih delovnih nalogah. Namen vključitve in sodelovanja v aktivnosti je brezposelnim osebam omogočiti, da pred zaposlitvijo oz. pred odločitvijo o nadaljnjih korakih pri izdelavi zaposlitvenega načrta preizkusijo svoja znanja, veščine, spretnosti in delovne navade. Ta oblika nudi tudi priložnost delodajalcu, da pred sklenitvijo

delovnega razmerja z bodočim sodelavcem preveri njegove spretnosti, sposobnosti in pripravljenost za delo.

Brezposelne osebe se lahko vključijo v preizkus za konkretno delovno mesto, preden sklenejo delovno razmerje pri delodajalcu. To pomeni za brezposelno osebo priložnost za hitrejšo in lažjo vključitev v delo. Pri delodajalcu so lahko na preizkusu do največ enega meseca (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>).

V času vključitve v delovni preizkus osebe ohranijo status brezposelne osebe, Zavod jim krije dodatek za aktivnost do višine 60 % minimalne mesečne plače za polni mesec vključitve za polni delovni čas. Izvajalcu programa pa Zavod krije stroške izvedbe aktivnosti višini do 250 evrov, med katere spadajo stroški mentorja oz. inštruktorja, stroški predhodnega zdravniškega pregleda, stroški zavarovanja za primer poškodbe pri delu, poklicne bolezni in zaščitna sredstva, ki so potrebna za delo na konkretnem delovnem mestu.

4.3.4 Usposabljanje na delovnem mestu

Projekti usposabljanja na delovnem mestu so namenjeni pospeševanju zaposljivosti, povečanju usposobljenosti in pospeševanju ponovne delovne vključenosti oseb, katerih znanja, veščine, spretnosti in delovne izkušnje ne omogočajo neposredne zaposlitve ali ohranitve zaposlitve. Namen aktivnosti je vključitev in sodelovanje brezposelnih oseb s ciljem pridobitve novih znanj, veščin, spretnosti in delovnih izkušenj.

Brezposelna oseba se vključi v delovne procese na določenem delovnem mestu, pri delodajalcu, z namenom usposabljanja za konkretno delo. Usposabljanje na delovnem mestu lahko traja od enega do treh mesecev (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007MS.pdf>).

4.3.5 Formalno izobraževanje

S programom izobraževanja za brezposelne osebe država Slovenija omogoča brezposelnim osebam vključitev v izobraževanje po javno veljavnih programih, s ciljem povečanja njihovih zaposlitvenih možnosti. Program omogoča pridobitev osnovnošolske izobrazbe, srednje izobrazbe (poklicne, splošne in strokovne), višje strokovne, visoke strokovne in univerzitetne izobrazbe, pa tudi vključitev v druge splošne javno veljavne izobraževalne programe za odrasle, ki prispevajo k ponovnemu socialnemu vključevanju skupin s posebnimi potrebami in pri udeležencih vzpodbujajo nadaljnje možnosti za učenje in vključevanje v

vseživljenjsko izobraževanje
(<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Programi/Izobrazevanje/ProgramIBO2007-2008.pdf>).

»Udeleženci po uspešno zaključenem programu dobijo javno veljavno formalno izobrazbo. Cilj in namen formalnega izobraževanja je zmanjševanje strukturnega neskladja, povečanje zaposljivosti in fleksibilnosti brezposelnih ter dvig njihove izobrazbene in kvalifikacijske ravni« (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007NG.pdf>).

Podlaga za izvajanje izobraževanja odraslih je Program izobraževanja za brezposelne osebe, ki ga za vsako šolsko leto pripravita MDDSZ ter MŠŠ¹¹, sprejme pa ga Vlada RS. Program predstavlja sistematičen pristop k zmanjševanju števila brezposelnih oseb brez poklicne oziroma strokovne izobrazbe, dvig njihove izobrazbene, kvalifikacijske in kompetenčne ravni, s čimer hkrati pomembno prispeva k izboljšanju njihovih zaposlitvenih možnosti na trgu dela.

Program izobraževanja brezposelnih oseb se v šolskem letu 2007/2008 izvaja že deseto leto. Z njim želi država do leta 2010 izboljšati splošno izobraženost odraslih ter dvigniti izobrazbeno raven, pri čemer je najmanj 12 let uspešno dokončanega šolanja temeljni izobrazbeni standard. Cilja do leta 2010 sta tudi povečanje zaposlitvene možnosti ter povečanje možnosti za učenje in vključenost v izobraževanje.

Cilji programa v šolskem letu 2007/08 pa so: povečanje zaposljivosti in fleksibilnosti brezposelnih oseb na trgu dela, zmanjševanje strukturnega neskladja na trgu dela ter dvig izobrazbene in kvalifikacijske ravni brezposelnih oseb.

Program izobraževanja je namenjen brezposelnim osebam v skladu z opredelitvijo v 53. b členu ZZZPB. Ta določa, da se lahko brezposelna oseba, ki ji ni mogoče zagotoviti ustrezne ali primerne zaposlitve, zaradi izboljšanja položaja na trgu dela vključi v izobraževanje. V izobraževanje se vključi na podlagi zaposlitvenega načrta.

Program izobraževanja je v šol. letu 2007/08 prednostno namenjen 4 ciljnim skupinam:

- vsem brezposelnim osebam, ki se na podlagi zaposlitvenega načrta že izobražujejo v šolskem letu 2006/07 (brez predhodne čakalne dobe),
- mladim brezposelnim osebam do 26. leta starosti brez poklicne oziroma strokovne izobrazbe (brez predhodne čakalne dobe),

---

¹¹ Pri pripravi Programa izobraževanja za brezposelne osebe aktivno sodelujejo še drugi partnerji: Zavod, Gospodarska zbornica Slovenije, Obrtna zbornica Slovenije, Center za poklicno izobraževanje in Andragoški center Slovenije.

- osebam, ki jim je delovno razmerje prenehalo kot presežnim delavcem zaradi stečaja, poslovnih razlogov, likvidacije delodajalca ali prisilne poravnave in so imele z delodajalcem sklenjeno pogodbo o izobraževanju (brez predhodne čakalne dobe),
- izjemoma brezposelnim osebam s poklicno in strokovno izobrazbo, ki na tem področju ne morejo dobiti zaposlitve in so pri Zavodu prijavitelne več kot 12 mesecev, s poudarkom na odpravljanju regionalnih strukturnih neskladij na trgu dela.

Temeljni pogoj za vključitev v izobraževanje je zaposlitveni načrt. Pri vključevanju brezposelnih oseb se pri pripravi zaposlitvenega načrta in vključevanju brezposelnih oseb v posamezni izobraževalni program upoštevajo določeni kriteriji¹², upošteva pa se tudi čas trajanja izobraževanja.

Čas trajanja izobraževanja oziroma vključitve posameznika je odvisen od vrste izobraževanja, v katerega se posameznik vključi, ter od njegovih predhodno pridobljenih znanj, sposobnosti in veščin. Izobraževanje traja praviloma največ dve leti. Izjemoma so možne tudi daljše vključitve, predvsem v primerih, ko udeleženci zaključujejo osnovno šolo za odrasle in se vključujejo v nadaljnje šolanje, ter v primerih, ko se na osnovi timske obravnave določi, da se v program vključi kandidat, ki bo za pridobitev izobrazbe potreboval več kot dve leti.

S šolskim letom 2006/07 ni več novih vključitev brezposelnih oseb v visoke strokovne in univerzitetne programe, tako da so se lahko v te programe v šolskem letu 2007/08 vključile le osebe, ki so nadaljevale izobraževanje in so imele z Zavodom sklenjeno pogodbo iz preteklih let.

Organizacija, ki opravlja nižje poklicno in srednješolsko izobraževanje, v katerega se vključi brezposelna oseba, čas trajanja določi v okviru osebnega načrta izobraževanja, v katerem upošteva že pridobljena znanja, spretnosti in veščine brezposelne osebe, in ga mora predložiti tako brezposelni osebi kot Zavodu (območni službi, ki organizira izobraževanja), ki v času vključitve spremlja uresničevanje osebnega izobraževalnega načrta.

Ugotavljanje izpolnjevanja pogojev, določenih s posameznim izobraževalnim programom, je v pristojnosti organizacije, ki opravlja posamezni program izobraževanja. Tako je dokončna odločitev o vključitvi brezposelne osebe v izobraževanje odvisna od ugotovitve izvajalske organizacije, ali kandidat izpolnjuje s programom določene vstopne pogoje in koliko izpitov mora opraviti za pridobitev poklicne oziroma strokovne izobrazbe.

---

¹² Ti kriteriji so: stanje na trgu dela na določenem območju in stanje v določenem poklicu; osebne, poklicne, delovne in druge sposobnosti brezposelne osebe; možnosti za uspešen zaključek programa; želje brezposelne osebe glede vrste programa, v katerega bi se želela vključiti, če so želje utemeljene in če jih je smiselno upoštevati glede možnosti za zaposlitev v določenem okolju in obdobju; osebne, poklicne, delovne in druge sposobnosti brezposelne osebe; možnosti za uspešen zaključek programa in stroški vključitve v program.

V okviru Programa izobraževanja za brezposelne osebe za šolsko leto 2007/2008 se lahko brezposelne osebe vključujejo v naslednje javno veljavne izobraževalne programe za odrasle:

1. Splošni javno veljavni izobraževalni programi za odrasle
  - program Projektno učenje za mlajše odrasle
2. Programi za dvig izobrazbene ravni:
  - programi splošnega izobraževanja
    - program osnovne šole za odrasle
    - programi splošnih in strokovnih gimnazij, vključno z maturitetnimi tečaji
  - programi poklicnega in strokovnega izobraževanja
    - programi za pridobitev nižje poklicne izobrazbe
    - programi za pridobitev srednje poklicne izobrazbe
    - programi za pridobitev srednje poklicne izobrazbe – dualni sistem (samo nadaljevanje iz preteklih šolskih let)
    - programi za pridobitev srednje strokovne izobrazbe, vključno s poklicnimi tečaji
    - programi za pridobitev višje strokovne izobrazbe
  - programi dodiplomskega izobraževanja (samo nadaljevanje):
    - programi za pridobitev visoke strokovne izobrazbe
    - programi za pridobitev univerzitetne izobrazbe

Brezposelna oseba se na podlagi zaposlitvenega načrta lahko vključi v izobraževanje individualno ali v oddelek za brezposelne pri izvajalcih izobraževanja odraslih, ki so vpisani v razvid pri MŠŠ. Vključevanje v oddelke za brezposelne, ki jih formira Zavod omogoča, da je izobraževalno delo organizirano tako, da poteka strnjeno, praviloma najmanj štiri dni v tednu.

Individualno se brezposelne osebe lahko vključijo v vse programe poklicnih, srednjih tehniških strokovnih šol in višjih strokovnih šol, v visokošolske strokovne in univerzitetne programe pa je možna vključitev izključno za tiste udeležence, ki izobraževanje nadaljujejo iz preteklega šolskega leta. Individualno vključevanje v sekundarno izobraževanje je možno, kadar:

- za posamezni program v okolju ni organiziranega oddelka za brezposelne osebe v skladu s tem programom,
- zaradi družinskih obveznosti do otrok ni možna vključitev v organiziran program v okviru oddelka,
- ima brezposelna oseba zdravstvene omejitve za opravljanje določenih poklicev ali ima opravljenih že več kot polovico obveznosti po posameznem izobraževalnem programu, s ciljem dokončanja tega programa ali s ciljem vključitve v poklicne oziroma maturitetne tečaje.

Prednost pri vključitvi v formalno izobraževanje imajo brezposelne osebe, ki pridobijo sofinanciranje s strani delodajalca, pri čemer se za sofinanciranje šteje prevzeta obveznost delodajalca, da bo kril najmanj 50 % šolnine. V tem primeru se v prvih šestih mesecih prijave na Zavodu v program (na podlagi

zaposlitvenega načrta) lahko vključi tudi brezposelna oseba s poklicno oziroma strokovno izobrazbo ter tudi tiste brezposelne osebe, ki se želijo izobraževati v programih, ki niso zajeti v načrtu izobraževanja za šolsko leto 2007/2008.

Z vključitvijo v Program izobraževanja za brezposelne osebe pridobi udeleženec status udeleženca izobraževanja po 53. b členu ZZZPB, kar pomeni, da ga Zavod v času vključitve v program ne vodi med aktivnimi iskalci zaposlitve, temveč v evidenci brezposelnih oseb, vključenih v programe APZ.

Z vključitvijo v izobraževalni program za odrasle na osnovnem in sekundarnem nivoju izobraževanja pridobi brezposelna oseba status udeleženca izobraževanja odraslih, kar pomeni, da se izobražuje po izobraževalnih programih za mladino s prilagojeno organizacijo, časovno razporeditvijo izobraževanja ter prilagojenim preverjanjem, ocenjevanjem znanja in napredovanjem, po posebnih izobraževalnih programih za odrasle ali po delih izobraževalnih programov v skladu z Zakonom o izobraževanju odraslih in Zakonom o poklicnem in strokovnem izobraževanju.

Udeleženci, ki šolanje nadaljujejo v programih višje in visoke strokovne šole ter v univerzitetnih programih, pridobijo status študenta (<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Programi/Izobrazevanje/ProgramIBO2007-2008.pdf>).

Udeležencem programov za pridobitev izobrazbe v času vključitve miruje pravica do denarnega nadomestila.

V času vključitve imajo udeleženci pravico do plačila stroškov šolnine v skladu s programom za posamezno šolsko leto, štipendije, stroškov javnega prevoza, stroškov zdravniškega pregleda in stroškov obveznega zdravstvenega zavarovanja (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007PT.pdf>).

Če se udeleženec v času trajanja izobraževanja zaposli za določen čas, obdrži pravico do plačila stroškov šolnine še v naslednjem šolskem letu za šolanje v izbranem programu, če izpolnjuje obveznosti, predpisane z izobraževalnim programom oz. z osebnim izobraževalnim načrtom.

Brezposelne osebe, ki se vključijo v Program izobraževanja, imajo tudi obveznosti. Brezposelna oseba se mora redno udeleževati izobraževanja in ga dokončati v roku, ki je določen s strani izvajalca programa. Zavodu mora udeleženec programa mesečno predložiti dokazila o prisotnosti v programu ter potnih in drugih stroških, ki so nastali zaradi obiska programa, Zavodu in izvajalcu pa mora tudi sproti sporočiti vse spremembe, ki bi vplivale na potek programa. V primeru individualne vključitve v program mora Zavodu najkasneje v 15-ih dneh po zaključku programa posredovati potrdilo o uspešno zaključenem izobraževanju oziroma usposabljanju. Obveznost brezposelne osebe je tudi, da se na vsako vabilo Zavoda odzove oziroma, če se iz

objektivnih razlogov ne more odzvati, da to pravočasno utemelji. Brezposelna oseba se tudi obveže, da ne bo odklonila sklenitve zaposlitve pri delodajalcu po zaključnem izobraževanju.

Če udeleženec ne zaključi izobraževanja (letnika) ali če dobi sredstva na podlagi neresničnih podatkov, zahteva Zavod vračilo stroškov izvedbe aktivnosti skupaj s pogodbeno dogovorjenimi obrestmi. Udeležencu ni potrebno povrniti sredstev v primeru, če dokaže, da je izvajanje programa prekinil iz razlogov višje sile ali iz razlogov, za katere ne odgovarja.

Izvajalci izobraževalnih programov so šole in druge izobraževalne organizacije, ki izvajajo programe za odrasle in so vpisane v razvid izvajalcev javno veljavnih programov vzgoje in izobraževanja pri MŠŠ. Za izvajanje Programa izobraževanja za brezposelne osebe izvajalci ne potrebujejo koncesije za izvajanje programov APZ (<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Programi/Izobrazevanje/ProgramIBO2007-2008.pdf>).

Načrt izobraževanja po posameznih območnih službah Zavoda območne službe pripravijo glede na potrebe regionalnih oziroma lokalnih trgov dela¹³.

4.3.6 Projektno učenje za mlajše odrasle

Projektno učenje za mlajše odrasle (v nadaljevanju PUM) je splošni javno veljavni program neformalnega izobraževanja, namenjen mladim v starosti od 15 do vključno 25 let, ki so opustili šolanje.

Namen programa je mlade motivirati, da se ponovno vključijo v prekinjeno izobraževanje ter si tako pridobijo poklicno ali strokovno izobrazbo. Program je usmerjen k temu, da mladi spoznajo čim več različnih poklicev in hkrati odkrivajo svoje interese in talente.

V programu delo poteka po metodi projektnega učenja, mladi si pridobivajo nova znanja in izkušnje z aktivnim sodelovanjem v različnih projektih. Njegova

---

¹³ Vrste in število izobraževalnih mest OS pripravijo v sodelovanju z regionalnimi partnerji glede na: zagotovljen obseg finančnih sredstev, število dejanskih prostih izobraževalnih mest, interes med brezposelnimi za izobraževanje za poklic in za potrebe delodajalcev po izobraževanju v programih, ki so predvideni v načrtu izobraževanja OS Zavoda, glede na dodatno vključevanje brezposelnih v programe izobraževanja za »nove poklice« (na primer z naravoslovno-tehničnega področja, s področja komunikacijskih tehnologij, varstva okolja, informatike, storitev v malem gospodarstvu, turizmu, socialnem varstvu in drugo) ter glede na število učnih mest za brezposelne, ki se bodo lahko izobraževali po tako imenovani dualni obliki poklicnega izobraževanja (<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Programi/Izobrazevanje/ProgramIBO2007-2008.pdf>).

značilnost je upoštevanje interesov in sposobnosti udeležencev, ki aktivno sodelujejo pri načrtovanju dela. Udeleženci izberejo temo projekta, učne vire, metode in postopke, mentorji pa jim pri tem pomagajo (<http://www.tin-ljubljana.si/pum.html>).

Izvaja se na podlagi zaposlitvenega načrta, ciljna skupina so brezposelne osebe, mlajše od 26 let. Program traja eno šolsko leto. Z vključitvijo v PUM udeleženci pridobijo status udeleženca izobraževanja odraslih v skladu z Zakonom o izobraževanja odraslih. Brezposelna oseba, ki se vključi v PUM, se v tem času ne vodi v evidenci brezposelnih.

Udeležencem programa PUM v času vključitve miruje pravica iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti (denarno nadomestilo).

Vrste stroškov, ki pripadajo udeležencem iz tega programa, so: dodatek za prevoz, povračilo prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje (če oseba v času vključitve v aktivnost ni zavarovana po družinskem članu) in štipendija v skladu s predpisi o štipendiranju.

Stroške izvedbe programa PUM krije MŠŠ iz integralnega proračuna. Izvajalci programov PUM so izbrani na osnovi javnega razpisa MŠŠ in so pred začetkom izvajanja vpisani v razvid izvajalcev javno veljavnih programov vzgoje in izobraževanja pri MŠŠ (<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Programi/Izobrazevanje/ProgramIBO2007-2008.pdf>).

4.4 SPREMLJANJE UČINKOV UKREPA USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE

Analizo uspešnosti ukrepov in aktivnosti opravlja Zavod. S spremljanjem uspešnosti se prilagaja vsebina aktivnosti in načini izvajanja programov, z namenom doseči večje učinke.

Kazalci spremljanja ukrepa Usposabljanje in izobraževanje so:

- število in sestava vključenih (po spolu, izobrazbi, starosti in trajanju brezposelnosti do 6 mesecev, 6–12 mesecev in nad 12 mesecev, število vključenih invalidov, število vključenih prejemnikov denarnega nadomestila in denarne socialne pomoči),
- delež oseb, ki so uspešno končale aktivnosti,
- delež oseb, ki so se zaposlile po 6-ih oziroma 12-ih mesecih po uspešno opravljenem programu.

Učinki aktivnosti za obdobje se merijo po 6-ih mesecih od zaključka obdobja. Zadnja analiza uspešnosti, ki je bila narejena po 30. 6. 2005 za vse vključene v

letu 2004, je pokazala, da so delovni preizkus osebe zaključile v 99,1 %, v 6-ih mesecih po zaključku aktivnosti se je zaposlilo 69,7 % tistih, ki so aktivnost zaključili, vseh vključenih v zaposlitev pa je bilo kar 76,0 % od vseh, ki so aktivnost uspešno zaključili. Aktivnost Delovni preizkus je bil doslej eden najuspešnejših programov APZ, dobro sprejet tako pri brezposelnih osebah kot pri delodajalcih. V povprečju je njegova uspešnost preko 80 %, izhodov v zaposlitve pa je preko 75 %.

Aktivnost Institucionalna usposabljanja (tedanji Programi izpopolnjevanja in usposabljanja) so osebe zaključile v 84,8 %, v 6-ih mesecih po zaključku aktivnosti se je zaposlilo 37,9 % tistih, ki so aktivnost zaključili, vseh vključenih v zaposlitev pa je bilo 55,3 % od vseh, ki so aktivnost uspešno zaključili. Izvajanje aktivnosti prispeva k prilagajanju znanj udeležencev potrebam trga dela in je nepogrešljivo pri izvajanju APZ. V povprečju je njihova uspešnost okrog 80 %, zaposli pa se okrog 40 % vključenih oseb.

Usposabljanje na delovnem mestu so osebe zaključile v 73,3 %, v 6-ih mesecih po zaključku aktivnosti se je zaposlilo 56,0 % tistih, ki so aktivnost zaključili, vseh vključenih v zaposlitev pa je bilo 62,4 % od vseh, ki so aktivnost uspešno zaključili. Aktivnost po letu 2004 pridobiva na razmahu. V povprečju je uspešnost preko 70 %, izhodov v zaposlitve pa je blizu 60 %. Seznanjenost delodajalcev z izvajanjem aktivnosti se povečuje, njihov interes je opazen, je pa aktivnost manj zanimiva za višje izobražene brezposelne osebe, saj so denarne pravice (nadomestilo življenjskih stroškov) neodvisne od zahtevnosti usposabljanja.

Izvajanje aktivnosti Formalno izobraževanje pomembno prispeva k dvigu izobrazbene ravni prebivalstva, k odpravljanju strukturnega neskladja na trgu dela, povečanju posameznikove zaposljivosti in vzpodbujanju vseživljenjskega učenja. Učinki aktivnosti se merijo ob zaključku programa (delež uspešnih zaključkov), po 6-ih in 12-ih mesecih od zaključka programa (delež uspešnih zaključkov in izhodov v zaposlitev). Zadnja analiza uspešnosti, ki je bila opravljena v jeseni 2006 za šolsko leto 2004/2005, kaže 63,2 % uspešnost ob zaključku šolskega leta ter 34,7 % zaposljivost udeležencev, ki so pridobili poklicno oz. strokovno izobrazbo.

Program Projektno učenje za mlajše osebe (PUM) se je v preteklosti izvajal v sklopu drugih programov, zato ni posameznih podatkov o uspešnosti, vsekakor pa izvajanje pomembno prispeva k dvigu splošne izobraženosti mladih brezposelnih oseb, formiranju njihove poklicne identitete ter aktivnemu vstopu na trg dela.

Izvajanje aktivnosti Potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij pozitivno prispeva k dvigu zaposlitvenih možnosti brezposelnih oseb, saj jim pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije predstavlja priznanje znanj in spretnosti, pridobljenih tudi izven formalnega sistema izobraževanja. Delodajalci na podlagi

formalno priznane listine (certifikata) pridobijo informacijo o tem, katera znanja kandidati za zaposlitev imajo (<http://www.ess.gov.si/SLO/DEJAVNOST/Analize/2007/PorociloOIzvajanjuAPZ2006.pdf>).

Celoten ukrep Usposabljanje in izobraževanje je uspešen in pri brezposelnih osebah in delodajalcih zelo dobro ocenjen (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/PoslovnoPorocilo07.pdf>).

5 PREDSTAVITEV ZASAVSKE REGIJE IN OBČINE LITIJA

5.1 SPLOŠNO O ZASAVSKI REGIJI IN OBČINI LITIJA

Zasavje leži v dolini reke Save, na prehodu med Alpami in obrobjem Panonske nižine, in je v neposredni bližini gospodarsko razvite Osrednje Slovenije. Temeljna pokrajinska značilnost je reliefno razgibano hribovito površje. Prometno hrbtenico predstavlja dolina Save, ob kateri ležijo vsa občinska središča. Ozek pas obrečnega sveta omogoča cestno in železniško povezavo Zasavja s sosednjimi regijami, blizu je peti evropski prometni koridor (<http://www.rcr-zasavje.si/rrp/data/brosura.pdf>).

Republika Slovenija je razdeljena na 12 statističnih regij. Zasavska statistična regija obsega tri občine, in sicer Zagorje, Trbovlje in Hrastnik (<http://www.stat.si/doc/statinf/02-si-148-0801.pdf>). Zasavska regija je najmanjša po površini (264 km²) in številu prebivalcev, hkrati pa je naša druga najgosteje poseljena (najgosteje naseljena je Osrednjeslovenska regija). Zagorje je največja občina v Zasavju (meri 147,1 km²), sledita ji občini Hrastnik (58,6 km²) in Trbovlje (57,8 km²).

Občina Litija je del Osrednjeslovenske regije. Leži v središču Slovenije, v zahodnem delu Posavskega hribovja, ki z obeh strani obdaja reko Savo. Hriboviti predeli občine so redko poseljeni, večja naselja so nastala v dolini Save. Občina meri po površini približno 227 km².

Slika 4: Zemljevid Slovenije po regijah

Vir: http://www.hervardi.com/regije_v_republiki_sloveniji.php

Na območju Zasavske regije je na dan 31. 12. 2007 živel 45.226 prebivalcev, in sicer: 17.761 v občini Trbovlje, 17.167 v občini Zagorje in 10.298 v občini Hrastnik. V primerjavi z letom 2006 se je število prebivalcev v Hrastniku in Zagorju povečalo, medtem ko se je v Trbovljah zmanjšalo. 31. 12. 2006 je imelo Zasavje 45.229 prebivalcev. V občini Litija je na dan 31. 12. 2007 živel 14.667 prebivalcev, v istem obdobju lansko leto pa je bilo prebivalcev 14.606.

Zasavje se uvršča med tradicionalna industrijska in rudarsko-energetska območja Slovenije, za katera so praviloma značilna stara industrijska sestava, nizek delež kmečkega prebivalstva, visoka brezposelnost in pokrajinsko degradacijski procesi. Raba rjavega premoga in razvoj industrije sta povzročila velike gospodarske, demografske, socialne, zdravstvene in prostorsko pokrajinske spremembe.

Poleg rudarstva in pridobivanja električne energije so nadpovprečno zastopane: industrija gradbenih materialov, kemična in steklarska industrija, elektroindustrija in lesna industrija. Zasavska regija ima omejene razvojne potenciale. Njena edina priložnost je, da z vlaganjem v infrastrukturo in s spodbujanjem podjetništva pospeši prehod iz industrijske regije v gospodarskem zatonu v regijo s postindustrijsko gospodarsko strukturo.

5.2 ZGODOVINA ZASAVSKE REGIJE IN OBČINE LITIJA

Prve najdbe v Zasavju so iz neolitika, več je ostankov iz dobe »kovin«, ko sta se v manjši meri razvili obrt in trgovina. V času rimskega imperija so usposobili plovno pot po Savi. Naseljevanje Slovencev je bilo zelo počasno in redko, zaselki in samotne kmetije so se razvile na planotah. Le-te so se večale le s krčenjem gozda, z delitvijo, pozneje pa z razvojem kajžarstva. V 16. stoletju so Habsburžani spet oživili brodarjenje na Savi. Do začetka 19. stoletja se je število kmetij in prebivalcev precej povečalo. Razvoj so ovirali težko prehodno hribovje, velike gozdne površine in odmaknjenost od glavnih trgovskih poti.

Pravi prelom v zgodovini Zasavja se je začel v prvih desetletjih 19. stoletja s premogovništvom in z industrializacijo. Prvi rudniki so nastajali v popolnoma kmečkem okolju. Tudi prvi rudarji so bili večinoma odvečni kmetje, ki pa se niso mogli vsak dan vračati nazaj na kmetije, saj so delali po 12 ur na dan. V Zasavju so zgradili kolonije; to so bile svojevrstne strnjene enake hiše, ki so jih dopolnjevali objekti skupne uporabe. Premog so najprej začeli kopati v Zagorju (leta 1795), sedem let pozneje v Trbovljah in 1807 v Hrastniku. Ker premoga niso mogli prodati zaradi neurejenih prometnih zvez, se je kmalu razvilo steklarstvo in apneničarstvo, v Zagorju pa tudi drugi obrati (svinčarna, cinkarna, koksarna, kovačije). V Hrastniku so zgradili kemično tovarno in steklarno.

Večji pomen je dobilo rudarjenje z izgradnjo železnice po Savski dolini leta 1849. Do leta 1873 je bilo v zasavski industriji vodilno Zagorje z državno topilnico cinka in svinca, s steklarno, z opekarno in apnenico. Z ustanovitvijo Trboveljske premogokopne družbe (leta 1872) se je uveljavilo Trbovlje, kot premogovniško in industrijsko mesto se je začel razvijati tudi Hrastnik. Trboveljska premogokopna družba je odkupila trboveljski, zagorski in hrastniški rudnik ter večino industrijskih obratov v Trbovljah in Zagorju.

Večina zasavske industrije je sprva za kurivo uporabljala premog, najmočnejši potrošnik premoga pa je bilo steklarstvo, ki se je namestilo v bližini premogovnikov. V Zasavju so nastale štiri steklarne, dve v Zagorju in po ena v Trbovljah in Hrastniku. Danes obratuje le še slednja. Zagorski steklarni sta nadomestili cinkarna in svinčarna. Industrija gradbenega materiala je bila porabnik slabših vrst premoga, hkrati pa proizvajalec gradbenega materiala za potrebe rudnikov. Pomembne so bile apnenice, opekarna, največji obrat je bila trboveljska cementarna. Razvili sta se tudi strojna in kovinska industrija, saj so v rudnikih potrebovali stroje in opremo.

Novi obrati so omogočili hiter gospodarski razvoj Zasavja, zaradi brezobzirnega izkoriščanja delavcev pa so se na tem območju pojavljali tudi delavski nemiri, ki so se kazali v stalnih bojih za izboljšanje delovnih in življenjskih razmer. Po 2. svetovni vojni so izboljšane razmere v rudarstvu pritegnile v Zasavje veliko novih delavcev, v na novonastalih tovarnah so se zaposlovale predvsem ženske. Dnevni kopi in kamnolomi so ranili površje, spremenili vodno omrežje in rastlinje, izvotlitev podzemlja je sprožila udore, odlagališča jalovine so skazila krajinsko podobo. Zaradi prevladujočega premogovništva in splošne sivine so začeli pokrajino imenovati Črni revirji.

Leta 1946 so bili zasavski premogovniki nacionalizirani. Večji slovenski rudniki rjavega premoga so se začeli združevati. Tako sta od 1950 skupaj delovala trboveljski in hrastniški rudnik, s pridružitvijo zagorskega so leta 1968 nastali Zasavski premogovniki Trbovlje.

Sprva je nagla industrializacija zahtevala povečan izkop premoga, pozneje pa so ga začeli izpodrivati okolju prijaznejši energetski viri. Prišlo je do načrtnega zapiranja premogovnikov, tako da je zdaj Rudnik Trbovlje-Hrastnik edini delujoči premogovnik rjavega premoga v Sloveniji, ki pa je v zapiranju. Črni revirji so začeli dobivati prijaznejšo podobo, saj so nekatera najbolj prizadeta območja spet prekrili gozdovi (Sadar, 1998, str. 33–34, 159–160).

Vloga rudnikov je za Zasavje odločilnega pomena, saj se je regija industrijsko in ekonomsko razvijala ob rudnikih. Rudniki so tako poleg lastnega razvoja razvili tudi večji del ostale industrije v Zasavju ter zgradili ali sodelovali pri gradnji objektov širšega pomena. V povezavi z rudniki so se gradila stanovanja, kulturni, zdravstveni, izobraževalni objekti ter ostala infrastruktura za dobrobit zasavskega prebivalstva, širše slovensko področje pa so rudniki oskrbovali s

premogom za ogrevanje in električno energijo (<http://www.rth.si/index.php?id=2807>).

Kraj Litija se prvič omenja v cerkvenih zapisih leta 1145 (http://www.litija.si/index.php?option=com_content&task=section&id=11&Itemid=117). Na razvoj mesta je močno vplivalo brodarstvo na Savi. Z zgraditvijo železnice je Litija prevzela gospodarsko in upravno vlogo, ki jo je poprej imelo Šmartno pri Litiji. Industrijski vzpon so omogočili prvi obrati bombažne predilnice (leta 1886), žagarsko podjetje in mizarstvo (leta 1897), pa tudi rudna bogastva (svinčeva, cinkova, železova, srebrna in barijeva ruda). Rudnik je obratoval do leta 1951.

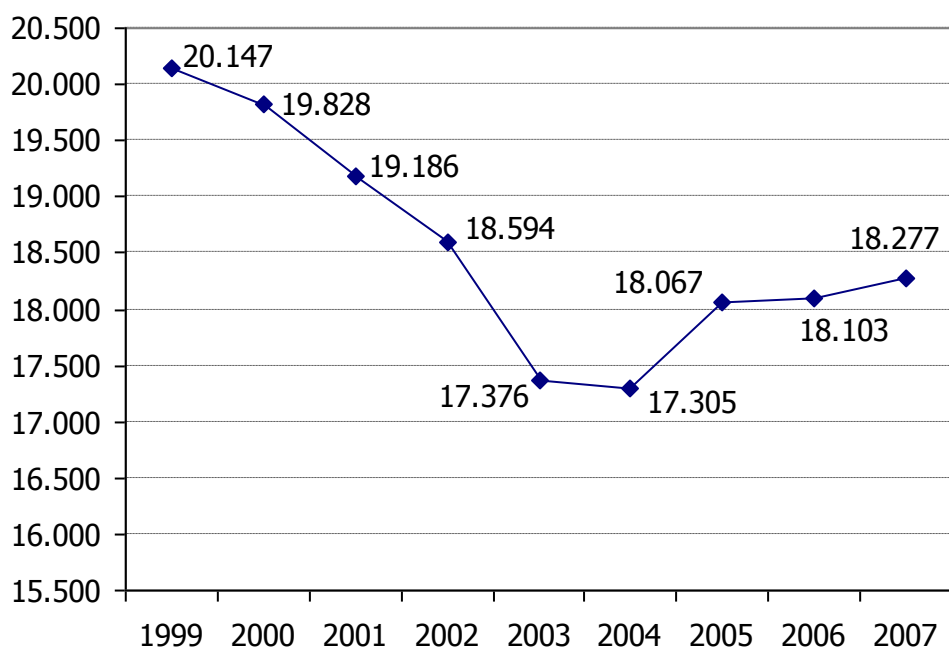
5.3 GIBANJE NA PODROČJU ZAPOSLOVANJA V OBMOČNI SLUŽBI TRBOVLJE

Področje OS Trbovlje s štirimi upravnimi enotami (v nadaljevanju UE) Hrastnik, Litija, Trbovlje in Zagorje pokriva 2,9 % državne površine ter 3,0 % prebivalstva.

Po podatkih Statističnega urada RS je bilo konec decembra 2007 na območju UE Hrastnik, Litija, Trbovlje in Zagorje 18.277 delovno aktivnega prebivalstva. Kot je iz slike 5 razvidno, je bilo največ delovno aktivnih prebivalcev v letu 1999, in sicer 20.147, nato pa je število delovno aktivnih ves čas padalo in se leta 2004 ustavilo pri 17.305 delovno aktivnih. Od leta 2004 število delovno aktivnih zopet narašča. V primerjavi z decembrom 2006 se je število delovno aktivnega prebivalstva v OS Trbovlje povečalo za 1 %. V državi se je število zaposlenih v tem obdobju povečalo za 3,8 %. Zaposleni na območju OS Trbovlje predstavljajo 2,1 % delovno aktivne populacije v državi (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>).

Slika 5: Gibanje delovno aktivnega prebivalstva v letih 1999–2007 v OS Trbovlje (stanja konec leta)

Vir: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>

V Sloveniji je bilo v decembru 2007 registriranih 864.361 delovno aktivnih prebivalcev. V Trbovljah je bilo v mesecu decembru 2007 delovno aktivnih 5.520 oseb, v Zagorju 5.379 oseb, v Litiji 4.748 in v Hrastniku 2.630 oseb (<http://e-uprava.gov.si/ispo/delovnoprebivalstvo/prikaz.ispo>).

V letu 2007 je bilo v OS Trbovlje največ zaposlenih v nekmetijskih dejavnostih, predvsem v predelovalnih dejavnostih, gradbeništvu in rudarstvu, sledijo pa jim storitvene dejavnosti (48,7 %), kjer izstopajo trgovina, popravila motornih vozil, izobraževanje, nepremičnine, najem, poslovne storitve ter zdravstvo in socialno varstvo. Glede na december 2006 se je zaposlenost v nekmetijstvu zmanjšala, povečala pa se je v storitvenih dejavnostih (za 2 %) in v kmetijstvu (za 5,9 %). Število zaposlenih se je najbolj povečalo v gradbeništvu, v dejavnosti nepremičnine, najem in poslovne storitve, v kmetijstvu, lovu, gozdarstvu ter v dejavnosti druge javne, skupne in osebne storitve.

5.4 GIBANJE BREZPOSELNOSTI V OBMOČNI SLUŽBI TRBOVLJE

Stopnja registrirane brezposelnosti v OS Trbovlje je v decembru 2007 znašala 8,4 % in je med višjimi v državi (v Sloveniji je bila 7,3 %). Vendar so med posameznimi upravnimi enotami precejšnje razlike. Najvišja stopnja brezposelnosti je v UE Trbovlje (11,1 %), sledi jim UE Hrastnik (10,2 %).

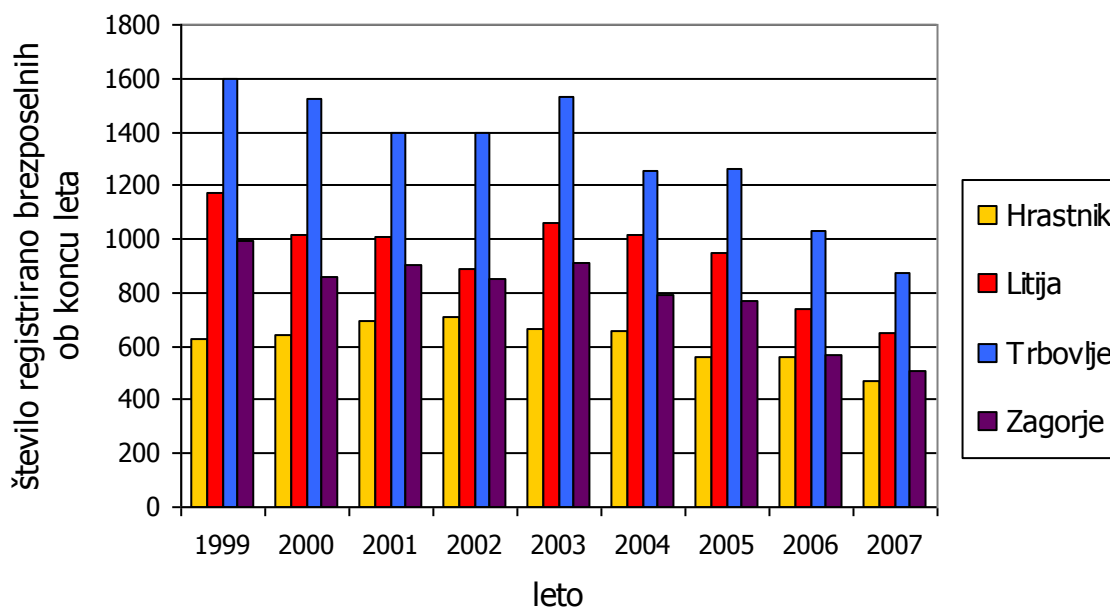
Najnižji stopnji, ki sta tudi nižji od državnega povprečja, sta bili v UE Zagorje (6,6 %) in UE Litija (6,9 %).

Glede na december 2006 pa se je stopnja zmanjšala po vseh štirih upravnih enotah. Nižji brezposelnosti je botroval predvsem manjši obseg novo prijavljenih oseb ter prenehanje vodenja zaradi zaposlitve in odjave iz evidence. Najpomembnejša razloga odjave iz evidence brezposelnih oseb sta: brezposelna oseba ni na razpolago za zaposlitev (20,6 %) in upokojitev (14,7 %). Med brezposelnimi se je zaposlilo skoraj 10 % manj oseb kot prejšnje leto.

Konec leta 2007 je bilo na OS Trbovlje prijavljenih 2.505 brezposelnih oseb, kar je 13,3 % manj kot konec leta 2006. Povprečno je bilo v letu 2007 na OS Trbovlje prijavljenih 2.656 brezposelnih oseb. Tudi v letu 2007 je bilo največ registrirano brezposelnih oseb v UE Trbovlje, kjer je bilo prijavljenih 34,9 % vseh brezposelnih oseb v regiji, sledita UE Litija (26%) in UE Zagorje (20,4 %), najmanj pa jih je bilo v UE Hrastnik. Število brezposelnih glede na leto prej se je zmanjšalo v vseh štirih upravnih enotah, najbolj v Hrastniku, in sicer za 16,7 %.

Kot je razvidno iz slike 6, je od leta 1999 do 2007 registrirano brezposelnih najmanj v Hrastniku, največ pa v Trbovljah. Brezposelnost v letih 1999 do 2004 niha, od leta 2005 pa se zmanjšuje.

Slika 6: Število registriranih brezposelnih oseb v letih 1999–2007 v OS Trbovlje

Vir: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>

V letu 2007 je bilo prisotno sezonsko gibanje brezposelnosti, do junija je brezposelnost rahlo padala, v poletnih mesecih je ostala na približno isti ravni

do oktobra, ko je narasla zaradi povečanega priliva študentske populacije. V novembru in decembru pa je bil zabeležen ponoven upad števila brezposelnih oseb.

5.5 STRUKTURNE ZNAČILNOSTI BREZPOSELNIH OSEB V OBMOČNI SLUŽBI TRBOVLJE

Tudi v letu 2007 je tako kot v prejšnjih letih na trgu delovne sile prisotno strukturno neskladje med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili. Nova delovna mesta se odpirajo predvsem v storitvenem sektorju, kjer delodajalci pri zaposlovanju dajejo prednost bolj izobraženim, mlajšim in bolj fleksibilnim delavcem. Posledica tega je, da so se z leti oblikovale kategorije brezposelnih, ki so za delodajalce manj zanimive. Tako se med brezposelnimi povečuje število tistih, katerim ponovno zaposlitev onemogočajo predvsem njihove socialno demografske značilnosti (starost, izobrazba, invalidnost, zdravstvene težave ...) in dolgotrajnost njihove brezposelnosti. Med te težje zaposeljive kategorije lahko uvrstimo starejše osebe, z neustrezno ali nezadostno izobrazbo, njihovo možnost za zaposlitev pa pogosto zmanjšujejo druge za delodajalce nezaželenosti, kot so različne zdravstvene težave, socialne omejitve, pomanjkanje določenih dodatnih znanj, premajhna motiviranost za delo, nefleksibilnost in podobno.

5.5.1 Starostna struktura

Delež oseb, starih nad 50 let, v zadnjih letih v OS Trbovlje ponovno narašča. Ob koncu leta 2007 je znašal 26,3 % in je bil za več kot 5 odstotkov višji od deleža v letu 2006. V državi je konec decembra 2007 ta delež znašal 32,6 %.

Število mladih brezposelnih oseb, starih do 26 let, je glede na pretekla leta precej upadlo, kar je tudi posledica nove zakonodaje, ki med brezposelne ne šteje udeležencev izobraževanja odraslih, mlajših od 26 let. Konec leta 2007 je bilo med brezposelnimi 20,2 % starih do 26 let, kar je za skoraj 5 odstotnih točk manj kot decembra 2006 (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>).

V vseh upravnih enotah je največ registrirano brezposelnih v starostnem razredu od 50 do 60 let (v Litiji kar 31,4 %), razen v Hrastniku, kjer je največ brezposelnih od 18 do 25 let (22,9 %). V decembru 2007 je bila registrirano brezposelna samo ena oseba, mlajša od 18 let, in sicer v Trbovljah. Prav tako je zanemarljiv delež brezposelnih, ki so stari nad 60 let (v OS Trbovlje le 1 %).

Tabela 1: Struktura registrirano brezposelnih oseb po starosti v mesecu decembru 2007

Upravna enota	Vsi (število)	Starostni razredi (deleži v %)						
		do 18	od 18 do 25	od 25 do 30	od 30 do 40	od 40 do 50	od 50 do 60	od 60
Hrastnik	468	-	22,9	20,9	19,4	19,4	16,5	0,9
Litija	652	-	14,7	15,3	19,0	18,6	31,4	0,9
Trbovlje	874	0,1	14,2	16,2	18,6	22,7	27,3	0,8
Zagorje	511	-	17,2	19,0	19,0	20,9	22,3	1,6
OS Trbovlje	2.505	0,0	16,6	17,4	19,0	20,6	25,3	1,0

Vir: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>

5.5.2 Spolna struktura

Delež žensk se je po večletnem zaporednem naraščanju v letu 2007 znižal. Konec leta 2007 je bilo v OS Trbovlje med brezposelnimi 57,8 % žensk (leto prej 58,7 %). Največji delež žensk med brezposelnimi je v Zagorju (61,3 %), sledijo Trbovlje (58,1 %), Hrastnik (57,5 %) in Litija (54,8 %). V Sloveniji je bilo konec leta 2007 med brezposelnimi 53,7 % žensk.

Tabela 2: Število in odstotek žensk med registrirano brezposelnimi v OS Trbovlje konec leta 2007

Urad za delo	Vsi	Ženske	Ženske (v %)
Hrastnik	468	269	57,5
Litija	652	357	54,8
Trbovlje	874	508	58,1
Zagorje	511	313	61,3
OS Trbovlje	2.505	1.447	57,8

Vir: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>

5.5.3 Izobrazbena struktura

Ustrezna izobrazba je eden od osnovnih pogojev, ki jih delodajalec postavi pri razpisu delovnega mesta. Brezposelne osebe z nizko in neustrezno izobrazbo vse težje dobijo zaposlitev, pri osebah s srednjo izobrazbo pa njihove

zaposlitvene možnosti določa predvsem smer njihove izobrazbe. Najmanj težav pri zaposlovanju imajo osebe z višjo in visoko strokovno ter univerzitetno izobrazbo, čeprav se v zadnjih letih zaradi vedno večjega priliva diplomantov na trg dela razmere spreminjajo.

Izobrazbena struktura brezposelnih oseb se v OS Trbovlje v primerjavi z letom 2006 ni bistveno spremenila. Odstotek brezposelnih z visoko strokovno oziroma univerzitetno izobrazbo se je malenkostno povečal (za 0,1 %), odstotek oseb s I. in II. stopnjo izobrazbe pa se je zmanjšal.

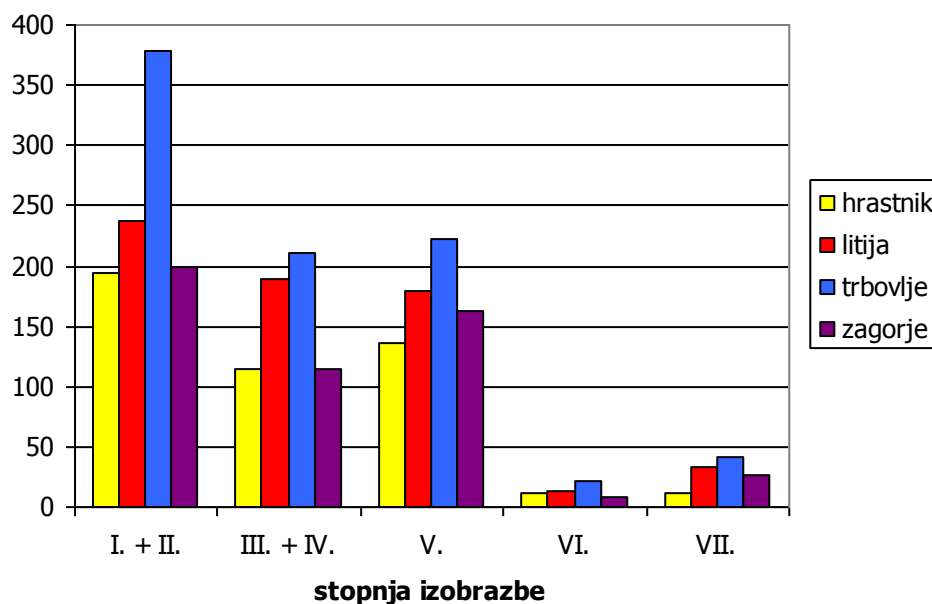
Izobrazbena struktura ob koncu decembra 2007 v OS Trbovlje je bila naslednja:

- 1.009 brezposelnih oseb, prijavljenih na Zavodu konec decembra, je imelo I. in II. stopnjo izobrazbe, kar predstavlja 40,3 % vseh registrirano brezposelnih oseb v OS Trbovlje. Po deležu in številu brezposelnih s to izobrazbo precej izstopa Trbovlje (43,4%). Delež je najmanjši v Litiji (36,3 %). V letu 2006 je bil delež brezposelnih brez izobrazbe višji in je znašal 41,6 %.
- 629 brezposelnih oseb je imelo III. in IV. stopnjo izobrazbe, njihov delež med vsemi brezposelnimi je bil 25,1 %. Največji delež brezposelnih oseb s tema stopnjama izobrazbe je bil v Litiji (29 %), najmanjši pa v Zagorju (22,5 %). V primerjavi z decembrom 2006 je delež manjši za 1%.
- 699 (27,9 %) brezposelnih oseb je imelo V. stopnjo izobrazbe. V primerjavi z letom 2006 je ta delež ostal na enaki ravni. Največji delež teh je bil v Zagorju (31,7 %), najmanjši pa v Trbovljah (25,4 %).
- VI. stopnjo izobrazbe je imelo 55 brezposelnih oseb, kar predstavlja 2,2 % delež vseh registrirano brezposelnih. V Hrastniku in Trbovljah sta bila deleža enaka in najvišja (2,4 %), v Zagorju je bil delež najnižji (1,8 %). V primerjavi z decembrom 2006 se je delež povečal za 0,2 odstotne točke.
- VII. stopnjo izobrazbe je imelo 113 brezposelnih oseb, kar predstavlja 4,5 %¹⁴ delež vseh registrirano brezposelnih. V Zagorju in Litiji sta bila deleža brezposelnih oseb s VII. stopnjo izobrazbe enaka in najvišja (5,1 %), precej pa izstopa Hrastnik z najmanjšim deležem (le 2,6 %). V letu 2006 je bil delež oseb s VII. stopnjo izobrazbe manjši za 0,1 odstotne točke.

---

¹⁴ V OS Ljubljana je bil delež brezposelnih s VII. stopnjo izobrazbe v istem obdobju 10,6 %.

Slika 7: Izobrazbena struktura registrirano brezposelnih oseb v decembru 2007

Vir: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>

Nazivi strokovne izobrazbe, ki so bili konec leta 2007 najbolj zastopani med brezposelnimi osebami (5 % ali več na posamezni stopnji strokovne izobrazbe):

- I. stopnja strokovne izobrazbe: delavec brez poklica, pomožni delavec.
- II. stopnja strokovne izobrazbe: gospodinjska pomočnica, voznik cestnih motornih vozil, obdelovalec kovin, konfekcijski pomočnik, kuharski pomočnik, pomočnica gospodinje-oskrbnice, zidar za zidanje in ometavanje.
- III. stopnja strokovne izobrazbe: šivalec gornjih delov obutve, strojni obdelovalec kovin, lesar, ročni obdelovalec kovin, blagovni manipulant, bolničar.
- IV. stopnja strokovne izobrazbe: prodajalec, frizer, kuhar, ključavničar.
- V. stopnja strokovne izobrazbe: ekonomski tehnik, gimnazijski maturant, strojni tehnik.
- VI. stopnja strokovne izobrazbe: višji upravni delavec, inženir strojništva, komercialist (vsš), ekonomist za komercialno dejavnost, ekonomist za turizem, organizator dela, socialni delavec.
- VII. stopnja strokovne izobrazbe: diplomirani ekonomist (vs), diplomirani upravni organizator (vs), diplomirani socialni delavec (vs), univerzitetni diplomirani ekonomist, diplomirani organizator - menedžer (vs), diplomirani socialni delavec, univerzitetni diplomirani zgodovinar, univerzitetni diplomirani sociolog.

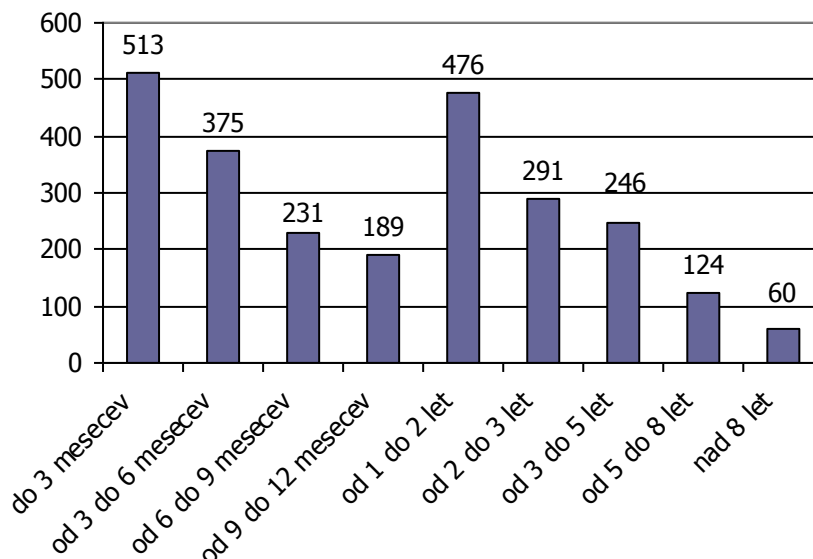
5.5.4 Struktura po trajanju brezposelnosti

Dolgotrajno brezposelni so brezposelni, ki so prijavljeni na Zavodu več kot eno leto.

»Dolgotrajno brezposelni so že nekaj let ciljna skupina vseh ukrepov APZ, kar se pozna tudi v njihovem številu, ki se znižuje, tako da je konec leta 2002 delež dolgotrajno brezposelnih v OS Trbovlje znašal 52,7 %, do konca leta 2005 pa se je znižal na 45,8 %. Leta 2006 se je nekoliko povečal (tudi zaradi manjšega števila prehodov v evidenco po drugih zakonih ter naraščanja števila brezposelnih oseb nad 50 let). Konec leta 2007 pa se ponovno znižal, saj je bilo med brezposelnimi 47,8 % dolgotrajno brezposelnih oseb. V Sloveniji je bil konec leta 2007 ta delež 50,8 %« (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>).

Kot kaže slika 8, je bilo konec leta 2007 v OS Trbovlje brezposelnih do treh mesecev 513 oseb, od treh mesecev do enega leta je bilo brezposelnih 795 oseb, 476 oseb je bilo registrirano brezposelnih več kot eno leto in manj kot 2 leti. Od 2 do 3 let je bilo brezposelnih 291 oseb, 246 oseb je bilo brezposelnih do 5 let, od 5 let do 8 let je bilo brezposelnih kar 124 oseb. 60 oseb (največ iz Trbovelj) je bilo registrirano brezposelnih več kot 8 let.

Slika 8: Registrirano brezposelne osebe po trajanju brezposelnosti v mesecu decembru 2007 v OS Trbovlje

Vir: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>

V primerjavi z decembrom 2006 se je delež brezposelnih oseb, ki čakajo na zaposlitev do tri mesece, znižal za odstotek, znižal se je tudi delež brezposelnih s čakalno dobo od 9 mesecev do enega leta (z 8,3 % na 7,5 %) in delež brezposelnih s čakalno dobo od 1 leto do 2 let (s 23,4 % na 19 %). Zvišal pa se je delež tistih, ki na zaposlitev čakajo od 3 do 6 mesecev (z 10,7 % na 15 %) in

tistih, ki so brezposelni od 6 do 9 mesecev (v letu 2006 8 %, v letu 2007 pa 9,2 %).

5.6 USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE KOT UKREP AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA V OBMOČNI SLUŽBI TRBOVLJE

Namen ukrepa je povečanje zaposljivosti in konkurenčnosti na trgu dela s pridobivanjem novega znanja, spretnosti in zmožnosti ter z dvigom izobrazbe in kvalifikacijske ravni zaposlenih in brezposelnih. Največ vključenih je bilo iz Trbovelj – 200 brezposelnih oseb, 186 iz Hrastnika, 120 iz Zagorja in iz Litije 102 osebe.

V letu 2007 so se v okviru ukrepa Usposabljanje in izobraževanje izvajale v OS Trbovlje naslednje aktivnosti:

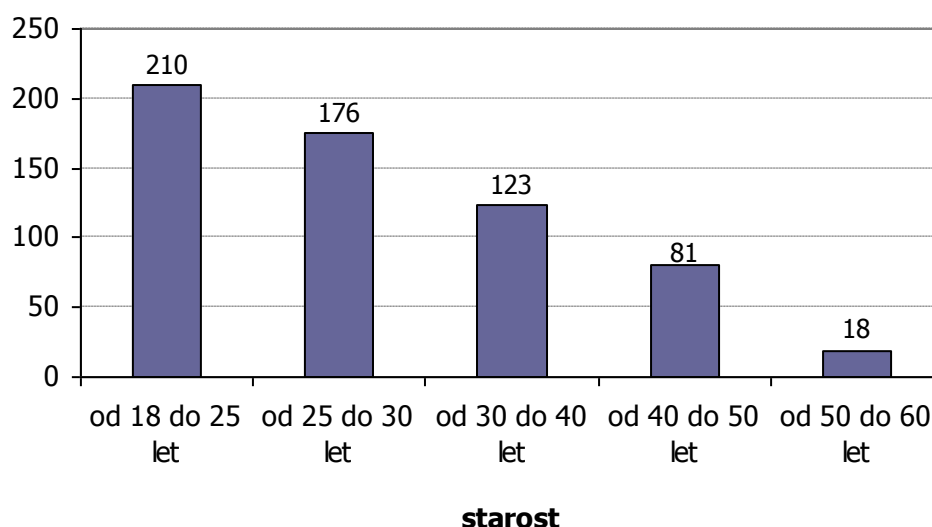
- programi institucionalnega usposabljanja,
- potrjevanje NPK,
- delovni preizkus,
- usposabljanje na delovnem mestu,
- formalno izobraževanje,
- PUM.

V letu 2007 je bilo vključenih v ta ukrep 608 brezposelnih oseb, od tega 404 žensk. Največ, kar 383 vključitev je bilo v aktivnost Formalno izobraževanje. 105 oseb se je vključilo v Programe institucionalnega usposabljanja, 54 oseb v aktivnost Usposabljanje na delovnem mestu, 50 vključitev je bilo v Delovni preizkus. 15 brezposelnih oseb se je določilo za program Potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij. V Projektno učenje za mlajše odrasle se je vključila ena brezposelna oseba.

Kot kaže slika 9, je bilo vključenih v aktivnosti v okviru ukrepa Usposabljanje in izobraževanje v OS Trbovlje največ mladih do 25 let. S starostjo se število brezposelnih oseb, ki so se v letu 2007 vključile v katero izmed aktivnosti, zmanjšuje. Tako je bilo 210 vključenih oseb, starih od 18 do 25 let, 176 vključenih je imelo od 25 do 30 let, od 30 do 40 let je bilo vključenih 123 oseb, od 40 do 50 let samo 81 in od 50 do 60 let le 18 brezposelnih oseb.

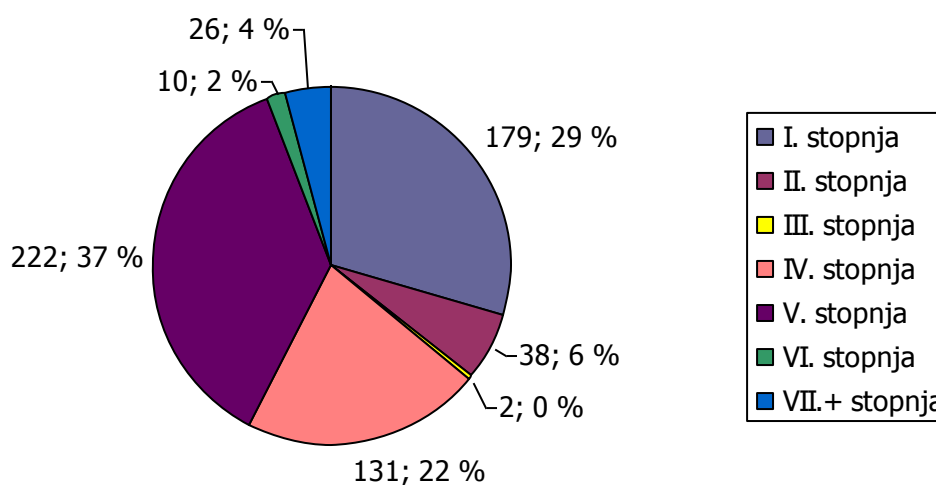
Slika 9: Vključeni v programe v okviru ukrepa Usposabljanje in izobraževanje v OS Trbovlje po starosti v letu 2007

Vir: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>

Slika 10 prikazuje število in odstotek brezposelnih oseb, ki so se vključile v programe v okviru ukrepa Usposabljanje in izobraževanje glede na njihovo izobrazbo. V letu 2007 je imelo največ, 222 oseb (37 %), vključenih V. stopnjo izobrazbe, 179 oseb (29 %) je imelo I. stopnjo izobrazbe in 131 (22 %) IV. stopnjo izobrazbe. Oseb z ostalimi stopnjami izobrazbe je bilo manj, in sicer: 38 (6 %) vključenih je imelo II. stopnjo izobrazbe, 26 oseb (4 %) VII. stopnjo ali več, VI. stopnjo je imelo 10 oseb (2 %) in III. stopnjo dve osebi (0,3 %).

Slika 10: Vključeni v programe v okviru ukrepa Usposabljanje in izobraževanje v OS Trbovlje glede na izobrazbo

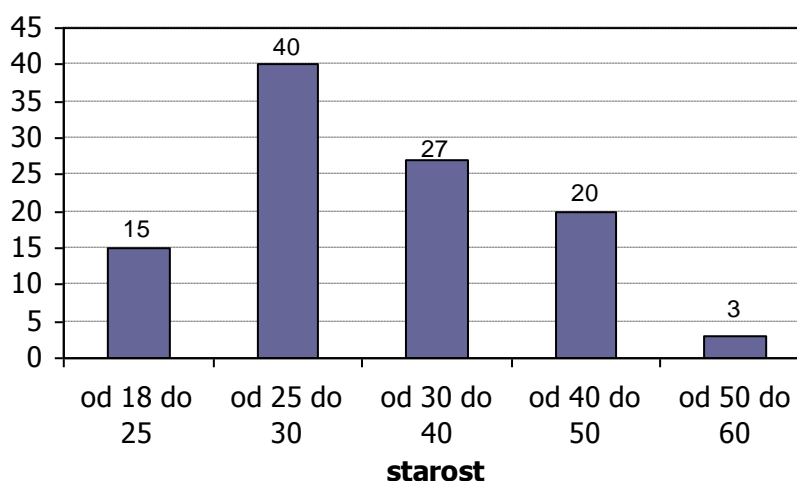
Vir: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>

5.6.1 Programi institucionalnega usposabljanja

V OS Trbovlje so v letu 2007 izvajali naslednje programe institucionalnega usposabljanja: računalništvo za prodajalce, knjigovodstvo na računalniku, tečaj za voznika viličarja, tečaj za upravjalce težke gradbene mehanizacije, usposabljanje za knjigovodska dela, ZUP – priprava in izpit, program za pridobitev pedagoške andragoške izobrazbe, priprava in izpit za ECDL AvtoCad.

V te programe je bilo vključenih 105 brezposelnih oseb, in sicer po 35 oseb iz Litije, 32 oseb iz Trbovelj, 24 oseb iz Zagorja in 14 oseb iz Hrastnika. Največ je bilo vključenih žensk, in sicer kar 76,2 % (23,8 % moških). Glede na stopnjo izobrazbe so se v programe institucionalnega usposabljanja vključevale predvsem osebe s V. stopnjo izobrazbe, in sicer kar 40 oseb, sledi vključevanje brezposelnih oseb s IV. stopnjo izobrazbe – 30 vključitev in VII. stopnjo izobrazbe – 22 vključitev. Od oseb, ki imajo I. in VI. stopnjo izobrazbe, se je vključilo po 6 brezposelnih oseb in pa ena oseba z II. stopnjo izobrazbe (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>). Glede na starost je imelo največ vključenih 25 do 30 let, najmanj vključenih pa je bilo starih od 50 do 60 let.

Slika 11: Vključeni v programe institucionalnega usposabljanja v OS Trbovlje v letu 2007 po starosti

Vir: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>

5.6.2 Potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij

V OS Trbovlje so brezposelne osebe vključevali v programe Varnostnik, Voznik v cestnem prometu ter Socialni oskrbovalec na domu.

Skupno se je vključilo 15 brezposelnih oseb, uspešno pa je program zaključilo 8 oseb. Od tega se jih je 6 zaposlilo najkasneje do 6. meseca po koncu programa. Od skupnega števila vključenih je bilo 5 brezposelnih oseb iz Litije, 4 osebe iz Zagorja in po 3 iz Trbovelj in Hrastnika.

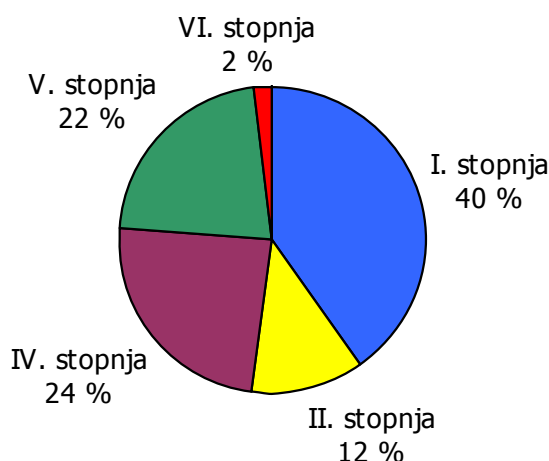
Za razliko od Formalnega izobraževanja, kjer so se vključili predvsem mladi, se je v ta program vključilo največ oseb v starostni strukturi od 40 do 50 let, kar predstavlja 53 % vključenih. Vključitev v omenjeni program bi bilo še več, v kolikor bi Zavod kril tudi priprave.

5.6.3 Delovni preizkus

V letu 2007 je bilo v OS Trbovlje 50 delovnih preizkusov; od tega 50 % žensk in 50 % moških. Vključenih je bilo 20 oseb v starosti od 18 do 25 let, 14 oseb v starosti od 40 do 50 let; po 6 vključitev v starosti od 25 do 30 let in od 30 do 40 let; ter 4 osebe v starosti med 50 in 60 let. Največ brezposelnih oseb, ki so se vključile v ta program, je bilo iz Trbovelj (17 oseb), najmanj pa iz Zagorja (8 oseb). V delovni preizkus so bile vključene tudi 4 invalidne osebe ter 1 kategorizirani mladostnik (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>).

Kot je razvidno iz slike 12, je imelo največ vključenih prvo stopnjo izobrazbe (40 %), precej vključenih je imelo četrto in peto stopnjo izobrazbe (24 % in 22 %), drugo stopnjo izobrazbe je imelo 12 % vključenih, sedmo pa le 2 %.

Slika 12: Struktura vključenih v delovni preizkus po izobrazbi

Vir: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>

5.6.4 Usposabljanje na delovnem mestu

V aktivnost Usposabljanje na delovnem mestu je bilo v letu 2007 vključenih 55 brezposelnih oseb. Od tega je 50 oseb usposabljanje zaključilo uspešno, v petih primerih je prišlo do prekinitve v času trajanja aktivnosti. V enem izmed teh primerov je delodajalec že pred zaključkom usposabljanja ocenil, da se je oseba primerno usposobila in je le-to zaposlil pred uradnim iztekom aktivnosti.

Aktivnost usposabljanja na delovnem mestu se je v letu 2007 v celoti sofinancirala s strani Evropskega socialnega sklada. Od skupnega števila vključenih oseb jih je bilo 26 iz Trbovelj, 20 iz Hrastnika, 6 oseb je bilo iz Zagorja in 3 osebe iz Litije (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>). Število vključenih po uradih za delo prikazuje spodnja tabela.

Tabela 3: Število vključenih po uradih za delo v letu 2007

Urad za delo	Število
Trbovlje	26
Hrastnik	20
Zagorje	6
Litija	3
OS Trbovlje	55

Vir: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>

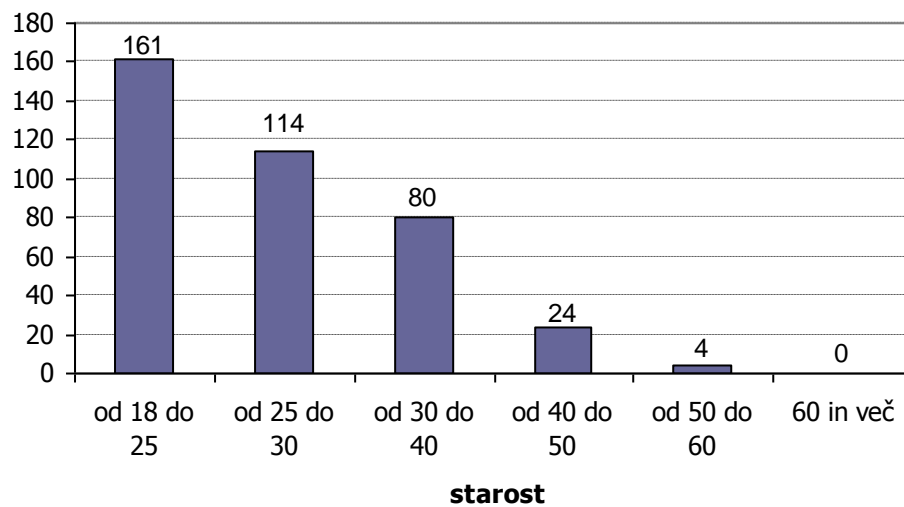
5.6.5 Formalno izobraževanje

V OS Trbovlje je bilo v letu 2007 vključenih v Formalno izobraževanje 383 brezposelnih oseb, med njimi 3 invalidne osebe. Od vseh vključenih je bilo kar 67 % vključenih žensk oz. 257 oseb.

Kot je razvidno iz slike 11, so po starostni strukturi prevladovali predvsem mladi od 18 do 30 let; 161 oseb je bilo starih od 18 do 25 let, 114 oseb od 25 do 30 let, 80 oseb je imelo od 30 do 40 let, od 40 do 50 let se jih je vključilo 24, do 60 let pa štirje. Nobeden ni bil star več kot 60 let.

V OS Trbovlje se je 109 udeležencev Formalnega izobraževanja tudi zaposlilo (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>).

Slika 13: Vključeni v Formalno izobraževanje v OS Trbovlje po starosti v letu 2007

Vir: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>

5.6.6 Projektno učenje za mlajše odrasle

V OS Trbovlje so v program vključili le eno brezposelno osebo iz Zagorja, ki je uspešno zaključila program. Na območju Zasavja ni izvajalca za izvajanje programa, zato se je v brezposelna oseba vključila v Celju (<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>).

6 ZAKLJUČEK

S problemom usposabljanja in izobraževanja brezposelnih smo se v Sloveniji srečali šele v začetku 90-ih. Z leti so se programi razvijali in spreminjali glede na potrebe trga dela. Danes so programi usposabljanja in izobraževanja med najbolj obiskanimi programi med brezposelnimi osebami.

APZ predstavlja nabor raznovrstnih programov in ukrepov, s katerimi država neposredno in selektivno posega na trg delovne sile, da bi med delovno aktivno prebivalstvo vključila čim več delovno sposobnega prebivalstva in s tem preprečila ali vsaj zmanjšala brezposelnost ter povečala narodni družbeni proizvod. Izobraževanje in usposabljanje brezposelnih je eden izmed ukrepov APZ, ki pomaga zmanjševati razlike med povpraševanjem in ponudbo delovne sile. Lajša tudi probleme, povezane z brezposelnostjo, in to tako z vidika posameznika kot tudi z vidika države. Poleg aktivne politike država izvaja tudi pasivno politiko zaposlovanja, ki pa jo postopoma izpodriva aktivna, saj ni več v ospredju želja po zagotovitvi socialne varnosti, ampak bolj želja po zagotovitvi zaposlitve.

Brezposelni so imeli v letu 2007 na voljo šest skupin programov usposabljanja in izobraževanja. Najbolj so bili obiskani programi formalnega izobraževanja, ki omogočajo pridobitev osnovnošolske, srednje in višje izobrazbe; visoke strokovne in univerzitetne izobrazbe, s šolskim letom 2006/07 pa le, če ima brezposelna oseba sklenjeno pogodbo iz preteklih let. Podlaga za izvajanje izobraževanja je Program izobraževanja za brezposelne, ki ga vlada sprejme za vsako šolsko leto. Pri vključevanju brezposelnih v posamezne programe izobraževanja Zavod upošteva določene kriterije, kot so: stanje na trgu dela, poklicne in druge sposobnosti brezposelne osebe, možnosti za uspešen zaključek programa, pa tudi želje brezposelne osebe in stroški vključitve v program. Za tiste brezposelne, ki nadaljujejo šolanje v programih višje in visoke strokovne šole ter v univerzitetnih programih, je pomembno predvsem, da med šolanjem pridobijo status študenta in se tako ne vodijo v evidenci brezposelnih oseb. Pridobijo pravico do plačila stroškov šolnine, štipendije, stroškov javnega prevoza, stroškov obveznega zdravstvenega zavarovanja in stroškov zdravniškega pregleda. Da pa brezposelna oseba obdrži pravice, mora izpolnjevati tudi določene obveznosti. Izobraževanje poteka v okviru šol in drugih izobraževalnih organizacij, ki izvajajo programe za odrasle.

Poleg formalnega izobraževanja so se v okviru ukrepa usposabljanje in izobraževanje v letu 2007 izvajali tudi programi institucionalnega usposabljanja, delovni preizkus, usposabljanje na delovnem mestu, PUM in potrjevanje NPK.

Trajanje usposabljanja in izobraževanja je odvisno od posamezne aktivnosti, v katero se vključi brezposelna oseba, večinoma pa gre za kratkotrajne programe,

ki trajajo od enega meseca do dveh let, izjemoma pa so možne tudi daljše vključitve.

Na splošno lahko na podlagi obstoječih analiz ocenim, da je ukrep usposabljanje in izobraževanje uspešen in kaže pozitivne učinke. Brezposelne osebe, ki se vključijo v programe, aktivnosti večinoma uspešno zaključijo, kar nekaj pa se jih tudi kmalu zaposli. Med vsemi aktivnostmi v okviru ukrepa usposabljanje in izobraževanje je delovni preizkus najbolj uspešna aktivnost, saj dosega v povprečju 80 % uspešnost, izhodov v zaposlitve pa je več kot 75 % od vseh, ki so aktivnost uspešno zaključili.

Ena izmed regij v Sloveniji, ki je v slabšem položaju, je Zasavska regija. Čeprav se zadnja leta število brezposelnih zmanjšuje, je v OS Trbovlje stopnja registrirano brezposelnih še vedno ena izmed najvišjih v državi, med občinami pa najbolj izstopa Trbovlje. Število brezposelnih, ki so starejši od 50 let, narašča, visoka pa sta tudi odstotek žensk med brezposelnimi in odstotek dolgotrajno brezposelnih. Po statističnih podatkih je bilo na območju OS Trbovlje v letu 2007 največ brezposelnih s I. in II. stopnjo izobrazbe. Zato so ukrepi APZ na tem območju še posebej pomembni. V ukrep usposabljanje in izobraževanje se največ vključujejo osebe s I. in V. stopnjo izobrazbe. Brezposelni so se v letu 2007 največkrat odločili za formalno izobraževanje, skoraj tretjina pa se jih je tudi zaposlila. Za formalno izobraževanje se odločajo predvsem mlajše brezposelne osebe, medtem ko se starejše osebe raje odločijo za potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij.

LITERATURA IN VIRI

Pravni viri

1. Ustava Republike Slovenije (Ur. list RS, št. 33/1991, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 68/2006).
2. Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Ur. list RS, št. 5/1991, 12/1992, 71/1993, 38/1994, 69/1998, 12/2002, 67/2002, 79/2006, 107/2006).
3. Zakon o socialnem varstvu (Ur. list RS, št. 54/1992, 56/1992, 42/1994, 41/1999, 26/2001, 2/2004, 7/2004, 36/2004, 21/2006, 105/2006, 3/2007, 23/2007, 41/2007, 122/2007).
4. Statut Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (Ur. list RS, št. 84/1999, 34/2008).
5. Pravilnik za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja v skladih dela (Ur. list RS, št. 61/2005).
6. Pravilnik o izvajanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja (Ur. list RS, št. 23/1996, 68/1996, 31/1997, 61/1998, 57/1999, 64/2001, 31/2003, 135/2003, 80/2004, 61/2005, 76/2005, 98/2005, 2/2006, 5/2007).
7. Sklep o območjih z višjo stopnjo brezposelnosti od povprečne v Republiki Sloveniji za leto 2007 (Ur. list RS, št. 22/2007).

Literatura

1. ANTONČIČ, Vojko, DROBNIČ, Sonja, RUS, Veljko, SVETLIK, Ivan. Tokovi zaposlovanja. Moderna organizacija v okviru VŠOD Kranj, Kranj, 1984.
2. BUBNOV-ŠKOBERNE, Anjuta. Pravni vidiki socialne varnost za brezposelne. ČZ, Ljubljana, 1997.
3. EHRENBERG, Ronald, SMITH, Robert S. Modern Labor Economics. Theory and public policy. Addison Wesley. 2003.
4. HRIBAR MILIČ, Samo. Ukrepi aktivne politike zaposlovanja. V: PREŽELJ, Branka, SVETLIK, Ivan (ur.): Zaposlovanje – perspektive, priložnosti, tveganja. Znanstveno in publicistično središče, d. o. o., Ljubljana, 1992.
5. HROVATIN, Nevenka. Uvod v gospodarstvo. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 1998.

6. IGNJATOVIĆ, Miroljub. Družbene posledice povečanja prožnosti trga delovne sile. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 2002.
7. KAJZER, Alenka. Pojem fleksibilnosti trga dela in stanje na trgu dela v Sloveniji. UMAR: Delovni zvezek št. 14., 2005.
8. KAJZER, Alenka, KRAIGHER, Tomaž, KLUŽER, Franci, KOVAČIČ, Saša, KOVAČIČ, Gorazd, BREZIGAR MASTEN, Arjana, ČELEBIČ, Tanja, KIDRIČ Dušan. Spremembe na trgu dela v Sloveniji v obdobju 1995–2005. UMAR: Delovni zvezek št. 5., 2006.
9. KOPAČ, Anja. Pasivna politika zaposlovanja – sistemi socialne varnosti za primer brezposelnosti. V: SVETLIK, Ivan (ur): Politika zaposlovanja. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 2002.
10. MALAČIČ, Janez (et al.). Strategija gospodarskega razvoja Slovenije. Faktorji gospodarskega razvoja. Zavod Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. Ljubljana, 1995.
11. NOVAK, Mitja, KONČAR, Polonca, BUBNOV ŠKOBERNE, Anjuta, BELOPAVLOVIČ, Nataša, KALČIČ, Miran, KRESAL, Barbara, KRESAL ŠOLTES, Katarina, STRBAN, Grega, VODOVNIK, Zvone. Konvencije Mednarodne organizacije dela. GV Založba, Ljubljana, 2006.
12. OGRIZEK, Maja. Leksikon Sova. Cankarjeva založba, Ljubljana, 2006.
13. SADAR, Karmen, ERBEŽNIK, Modest, IVANČIČ LEBAR, Irena, MLAKAR ADAMIČ, Jana, KALŠEK, Miran. Zasavje A–Ž. Pomurski tisk, d. d., Murska Sobota, 1998.
14. SETNIKAR-CANKAR, Stanka, HROVATIN, Nevenka. Temelji ekonomije. Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2007.
15. SKALIN, Boris, ROZINA, Roman. Zasavje – nekje sredi Slovenije. Regionalni center za razvoj, Zagorje ob Savi, 2004.
16. SVETLIK, Ivan. Brezposelnost in zaposlovanje. Delavska enotnost. Ljubljana, 1985.
17. SVETLIK, Ivan. Politika izobraževanja brezposelnih in razvojna politika. V: Izobraževanje brezposelnih. Andragoški center Slovenije, Ljubljana, 1993.
18. SVETLIK, Ivan, VILIČ-KLENOVŠEK, Tanja, KLEMENČIČ, Sonja, HRIBAR, Samo. Izobraževanje in trg dela. Andragoški center Slovenije, Ljubljana, 1993.

19. SVETLIK, Ivan. BATIČ, Mavricija. Aktivna politika zaposlovanja. V: SVETLIK, Ivan (ur.): Politika zaposlovanja. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 2002.
20. SVETLIK, Ivan, LORENČIČ, Meri. Izobraževanje in usposabljanje. V: SVETLIK, Ivan (ur.): Politika zaposlovanja. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 2002.
21. ŠTURM, Lovro. Komentar Ustave Republike Slovenije. Ljubljana: Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, 2002.
22. TRBANC, Martina. Ocene mesečnih stopenj brezposelnosti po kriterijih Mednarodne organizacije dela. V: PIRHER, Sonja, SVETLIK, Ivan (ur.). Zaposlovanje: približevanje Evropi. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 1994.
23. URŠIČ, Bernarda. Usposabljanje in izobraževanje brezposelnih v Sloveniji. Diplomsko delo. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 1997.
24. VODOVNIK, Zvone. Poglavja iz delovnega in socialnega prava. Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2003.

Drugi viri

1. Letno poročilo Zavoda, območna služba Trbovlje, 2007.
<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007TR.pdf>
2. Letno poročilo Zavoda 2007. Gibanje zaposlovanja in brezposelnosti.
<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/08-gibanje-zaposlovanja.htm>
3. Letno poročilo Zavoda 2007. Ukrepi zaposlovanja.
<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/10-ukrepi.htm>
4. Letno poročilo Zavoda 2007. Organiziranost Zavoda.
<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/04-organiziranost.htm>
5. Letno poročilo Zavoda 1998.
http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp98/2_4.htm
6. Predlog poslovnega načrta Zavoda za leto 2007.
<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/pn07/PN2007.doc>

7. Letno poročilo Zavoda 2000.
<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp00/pogl3.htm#4>
8. Letno poročilo Zavoda, OS Murska Sobota. 2007
<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/LP2007MS.pdf>
9. Poslovni načrt Zavoda za leto 2008.
<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/pn08/PN2008.pdf>
10. Regionalni center za razvoj. Sklad dela Zasavje.
<http://www.rcr-zasavje.si/cviri/cviri2.html>
11. Regionalni razvojni program Zasavja (2001-2006).
<http://www.rcr-zasavje.si/rrp/data/brosura.pdf>
12. Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja 2007/08.
<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Programi/KatalogUkrepovAPZ2007-2008.pdf>
13. Program ukrepov APZ za obdobje 2007-2013. Načrt izvedbe programa ukrepov APZ za leti 2007 in 2008.
http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti___pdf/apz_2007_2013.pdf
14. Statistični urad Republike Slovenije.
<http://www.stat.si/> , http://www.stat.si/letopis/2007/30_07/30-09-07.xls,
http://www.stat.si/letopis/2007/30_07/30-17-07.xls,
http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=30&leto=2007&jezik=si, http://www.stat.si/letopis/2007/31_07/31-03-07.xls
http://www.stat.si/doc/stat_urad/nk/komentar_b-0104.doc
http://www.stat.si/letopis/2007/MP/12-07_slo.pdf
http://www.stat.si/letopis/2007/MP/12-07_slo.pdf
15. Pomladanska napoved gospodarskih gibanj 2008.
http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/analiza/spoml08/PNGG2008.pdf
16. Slovenija jutri. Brezposelnost.
[http://www.slovenijajutri.gov.si/index.php?id=53&no_cache=1&tx_uvireforme_pi1\[ciljna_skupina\]=4](http://www.slovenijajutri.gov.si/index.php?id=53&no_cache=1&tx_uvireforme_pi1[ciljna_skupina]=4)
17. Slovenija jutri. Kako do manjše brezposelnosti.
http://www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/publikacije/brezposelni_nova.pdf

18. Strategija razvoja Slovenije.
http://www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/dokumenti/strategija_razvoja_slovenije.pdf
19. Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013.
http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlr.gov.si/pageuploads/KOHEZIJA/kohezija-200207/op-ess_vlada-150207_koncno.pdf
20. Napoved zaposlovanja za leto 2008 (Rezultati ankete LPZAP).
<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Analize/2008/AnalizaLPZAP2008.pdf>
21. Poročilo o izvajanju ukrepov APZ na Zavodu v letu 2006.
<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Analize/2007/PorociloOizvajanjuAPZ2006.pdf>
22. Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji.
http://www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/dokumenti/program_reform_izvajanje_lizbonske.pdf
23. Zasavska regija.
<http://www.ess.gov.si/slo/Eures/TrgDela/ZasavskaSlo.pdf>
24. Programi izobraževanja za brezposelne osebe za šolsko leto 2008/2009.
<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Programi/Izobrazevanje/ProgramIBO2008-2009.doc>
25. Program izobraževanja za brezposelne osebe za šolsko leto 2007/2008.
<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Programi/Izobrazevanje/ProgramIBO2007-2008.doc>
26. Seznam koncesionarjev – splošne koncesije.
http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/posredovanje_in_zagotavljanje_dela/seznam_koncesionarjev_splosne_koncesije/
27. Register agencij za zagotavljanje dela.
http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/posredovanje_in_zagotavljanje_dela/register_agencij_za_zagotavljanje_dela/citirala
28. Slovenske regije v številkah.
http://www.stat.si/doc/pub/slovenske_regije_2008-koncna.pdf
29. Arhiv družboslovnih podatkov. <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/ads004/>

30. Zavod. Skladi dela.
<http://www.zrsz.si/slo/Dejavnost/ZaDelodajalce/SkladiDela.htm>
31. RTH. <http://www.rth.si/index.php?id=2807>
32. Delovno aktivno prebivalstvo.
<http://e-uprava.gov.si/ispo/delovnoprebivalstvo/prikaz.ispo>
33. PUM. <http://www.tin-ljubljana.si/pum.html>
34. Denarno nadomestilo med brezposelnostjo.
<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/KnjigeInZlozenke/Zlozenke/dennad1.htm>
35. Denarna socialna pomoč.
http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/denarna_socialna_pomoc/
36. Center za socialno delo.
<http://www.csd-lj-siska.si/prejemki/denarnePomoci.asp>
37. Zaposlitveni načrt.
<http://www.ess.gov.si/SLO/Dejavnost/KnjigeInZlozenke/Zlozenke/ZaposlitveniNacrt.pdf>
38. Regije v Republiki Sloveniji.
http://www.hervardi.com/regije_v_republiki_sloveniji.php
39. Nacionalni program razvoja trga dela in zaposlovanja do leta 2006
http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti___pdf/nacionalni_program_razvoja_trga_dela_in_zaposlovanja_do_leta.pdf
40. Občina Litija.
http://www.litija.si/index.php?option=com_content&task=section&id=11&Itemid=117

SEZNAM SLIK IN TABEL

Slika 1: Gibanje registrirane brezposelnosti od 1987 do 2007.....	10
Slika 2: Gibanje anketne in registrirane brezposelnosti v obdobju 1998–2005 .	12
Slika 3: Območne službe Zavoda	24
Slika 4: Zemljevid Slovenije po regijah	47
Slika 5: Gibanje delovno aktivnega prebivalstva v letih 1999–2007 v OS Trbovlje (stanja konec leta)	51
Slika 6: Število registriranih brezposelnih oseb v letih 1999–2007 v OS Trbovlje	52
Slika 7: Izobrazbena struktura registrirano brezposelnih oseb v decembru 2007	56
Slika 8: Registrirano brezposelne osebe po trajanju brezposelnosti v mesecu decembru 2007 v OS Trbovlje.....	57
Slika 9: Vključeni v programe v okviru ukrepa Usposabljanje in izobraževanje v OS Trbovlje po starosti v letu 2007	59
Slika 10: Vključeni v programe v okviru ukrepa Usposabljanje in izobraževanje v OS Trbovlje glede na izobrazbo	59
Slika 11: Vključeni v programe institucionalnega usposabljanja v OS Trbovlje v letu 2007 po starosti	60
Slika 12: Struktura vključenih v delovni preizkus po izobrazbi	61
Slika 13: Vključeni v Formalno izobraževanje v OS Trbovlje po starosti v letu 2007	63
Tabela 1: Struktura registrirano brezposelnih oseb po starosti v mesecu decembru 2007.....	54
Tabela 2: Število in odstotek žensk med registrirano brezposelnimi v OS Trbovlje konec leta 2007.....	54
Tabela 3: Število vključenih po uradih za delo v letu 2007	62

SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV

ZDR	Zakon o delovnih razmerjih
ZZZPB brezposelnosti	Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer
ZSV	Zakon o socialnem varstvu
APZ	Aktivna politika zaposlovanja
ADS	Anketa o delovni sili
Zavod	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
MOD	Mednarodna organizacija dela
ILO	International Labour Organization
OS	Območna služba
EU	Evropska unija
RS	Republika Slovenija
Katalog ukrepov APZ	Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
MŠŠ	Ministrstvo za šolstvo in šport
UE	Upravna enota
PUM	Projektno učenje za mlajše odrasle
Zagorje	Zagorje ob Savi
Pravilnik APZ zaposlovanja	Pravilnik o izvajanju programa aktivne politike

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Študent/ka Sonja Rebov izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Zvoneta Vodovnika in dovolim objavo diplomskega dela na internetu.

Diplomsko delo je lektorirala Alenka Cizel, dne 28. 3. 2009.

V Ljubljani, dne 29. 3. 2009

Podpis: